

Ganzen- en Zwanentellingen in Zeeland Seizoen 2016/2017

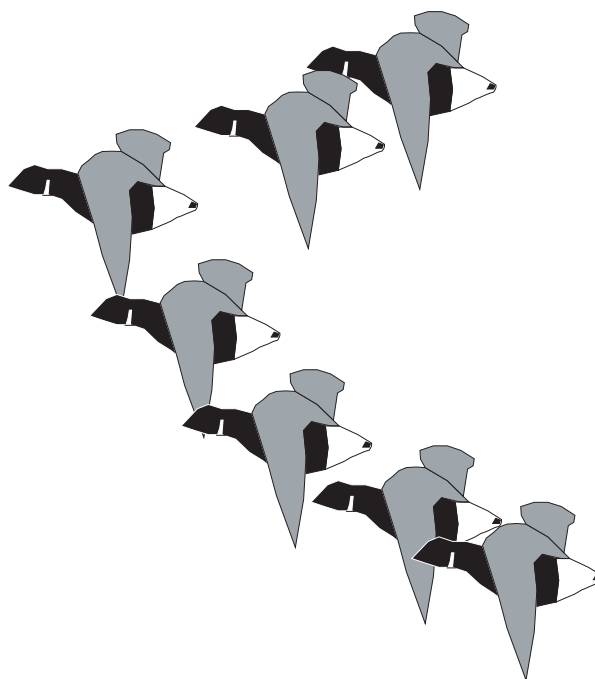
Ganzenwerkgroep
Zeeland

Sovon-rapport 2018/40

Ganzen- en zwanentellingen in Zeeland, seizoen 2016/2017

Ganzenwerkgroep Zeeland

Dit rapport is samengesteld in opdracht van de
Provincie Zeeland

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018

Dit rapport is samengesteld in opdracht van de Provincie Zeeland

Wijze van citeren: Ganzenwerkgroep Zeeland. 2018. Ganzen- en zwanentellingen in Zeeland, seizoen 2016/2017. Sovon-rapport 2018/40. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Tekst: J.W. Vergeer

Database- en GIS-bewerking: E. van Winden

Illustratie omslag: Brandganzen, zuidkust Schouwen, inzet: Rotganzen, zuidkust Schouwen, achterzijde: Grauwe Gans, Schouwen (L. Tromper)

Foto's binnenwerk: A. de Jong, J. Poortvliet, L. Tromper, J.W. Vergeer

Opmaak: John van Betteray

ISSN-nummer: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
e-mail: info@sovon.nl
website: www.sovon.nl

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon en/of opdrachtgever.

Inhoud

1. Organisatie, verwerking en analyse	3
2. Rustgebieden voor ganzen	5
2.1. Zeeuws ganzenakkoord	5
2.2. Opvanggebieden en ganzenrustgebieden in Zeeland	7
2.3. Link tussen ganzenrustgebieden en de maandelijkse tellingen	8
3. Weers- en telomstandigheden	9
4. Dankwoord	11
5. Resultaten seizoen 2016/2017	13
5.1. Algemeen	13
5.2. Kleine Zwaan - <i>Cygnus bewickii</i>	14
Profiel	14
Seizoen 2016/2017	14
5.3. Toendrarietgans - <i>Anser serrirostris</i>	18
Profiel	18
Seizoen 2016/2017	18
5.4. Kolgans - <i>Anser albifrons</i>	22
Profiel	22
Seizoen 2016/2017	22
5.5. Grauwe Gans - <i>Anser anser</i>	26
Profiel	26
Seizoen 2016/2017	26
5.6. Grote Canadese Gans - <i>Branta canadensis</i>	30
Profiel	30
Seizoen 2016/2017	30
5.7. Brandgans - <i>Branta leucopsis</i>	34
Profiel	34
Seizoen 2016/2017	34
5.8. Rotgans - <i>Branta bernicla</i>	38
Profiel	38
Seizoen 2016/2017	38
5.9. Overige soorten	42
6. Literatuur	47
Bijlage I	48

1. Organisatie, verwerking en analyse

De ganzen- en zwanentellingen in de periode oktober 2016 - maart 2017 werden georganiseerd op de datums van de door Sovon georganiseerde nationale ganzentellingen. Alleen voor de Rotgans was sprake van een deels afwijkend schema; een groot deel van de Rotgansen werd namelijk geteld tijdens de watervogeltellingen georganiseerd door de Waterdienst van Rijkswaterstaat in het kader van het biologisch monitoringprogramma van de zoute rijkswateren. Ook de Grauwe Ganzen in Saeftinghe werden vanwege het getij soms op een afwijkende datum geteld. Deze afwijkende teldata zullen echter nauwelijks tot geen dubbeltellingen teweeg brengen. De telgegevens uit de maanden juli, augustus, september, april, mei en juni zijn voor een groot deel afkomstig uit het monitoringprogramma van de Waterdienst van Rijkswaterstaat. Hierdoor is de informatie in deze maanden alleen voor de Rotgans vrijwel compleet te noemen. Ruiconcentraties van Grauwe-, Brand- en Grote Canadese gans in natuurgebieden worden voor een groot deel geteld, maar de aantallen broedvogels zijn zeker niet compleet. Het voorkomen van de meeste andere soorten ganzen en zwanen het zomerhalfjaar is de afgelopen jaren toegenomen. Populaties van zogenaamde “zomerganzen” worden door de provincie eens in de twee tot drie jaar gemonitord.

De tellingen tijdens de wintermaanden in de binnendijkse gebieden, de Markiezaatskade en een deel van het Krammer-Volkerak werden verricht door vele tientallen vrijwilligers uit diverse vogelwerkgroepen. De tellingen van Oosterschelde, Westerschelde, Veerse Meer en Grevelingenmeer werden verkregen uit het biologisch monitoringprogramma van de Waterdienst van Rijkswaterstaat.

Tijdens de tellingen gingen de meeste tellers in het geplande weekend het veld in. Veel tellers bezochten maandelijks hun “vaste” telgebieden. De regio-coördinatoren stimuleren het telwerk in hun regio. In sommige regio’s verzamelen zij ook de maandelijks tellingen. Meer dan 90 % van de door vrijwilligers uitgevoerde tellingen werd digitaal ingevoerd via de website van Sovon (www.sovon.nl). De ganzen- en zwanengegevens uit het biologisch monitoringprogramma van Rijkswaterstaat werden verstrekt door de Helpdesk Water van Rijkswaterstaat. Alle genoemde gegevens werden samengevoegd tot één databestand. In de analyses werden alleen gegevens van tellingen op of nabij de afgesproken teldatum gebruikt. Om deze selecties te completeren werd bekeken of voor de belangrijkste soorten nog relevante gebieden ontbraken in sommige maanden. Er werden controles uitgevoerd op dubbeltellingen binnen

een gebied. Per gebied en soort werd gekozen voor de teldatum die het beste samenviel met diverse andere tellingen in de omliggende gebieden.

De gegevens zijn vervolgens per soort en regio in een tabel verwerkt. Alle telgebieden in Zeeland zijn toegekend aan een regio (landgebied, bijv. Oost-Zeeuws-Vlaanderen) en indien ze grenzen aan een groot water ook aan een bekken (bijv. Oosterschelde). Een gebied langs de zuidkust van Tholen valt zodoende onder regio Tholen en bekken Oosterschelde. Sommige ganzenpopulaties (vooral Rotgans) blijven vrijwel continue in hetzelfde bekken, maar verplaatsen zich soms over diverse regio’s. Voorts hebben de aantallen die vermeld worden onder Goeree-Overflakkee alleen betrekking op vogels die op de Slikken van Flakkee in het Grevelingenmeer (uitgezonderd Brandgans) zijn geteld.

Bij de Brandgans zijn de gegevens van de Slikken van Flakkee evenals in voorgaande jaren niet in de totalen verwerkt, deze vogels hebben namelijk een duidelijke relatie met de populatie rondom het Haringvliet, dat buiten de ganzentellingen in Zeeland valt. De in de Rotganzentabel vermelde gegevens van het Volkerakmeer hebben betrekking op aan de Oosterschelde grenzende gebieden in het Volkerakmeer (Philipsdam, Slikken van de Heen en Plaat van de Vliet). De gegevens van het Zoommeer (Rotgans) hebben voornamelijk betrekking op vogels rondom de Speelmansplaten ten zuiden van Tholen en op de Prinsesseplaat.

Per soort wordt achtereenvolgens een korte bespreking van het aantalsverloop en de verspreiding in het seizoen 2016/2017 gegeven. Daarnaast worden de aantallen en de verspreiding vergeleken met voorgaande seizoenen en wordt aandacht besteedt aan het percentage in de ganzenrustgebieden verblijvende vogels. In hoofdstuk 2 wordt hier nader op ingegaan.

Op de kaarten wordt de verspreiding van een soort gedurende een viertal maanden (meestal november, december, januari en februari) in het seizoen 2016/2017 weergegeven met grijze of zwarte stippen. Grijze stippen staan voor vogels in natuur en/of ganzenrustgebied, zwarte stippen voor vogels die daarbuiten verblijven. Het oppervlak van deze stippen is evenredig aan het aantal vogels dat in een telgebied werd waargenomen. Daarnaast is er van elke soort een figuur met het aantalsverloop in 2016/2017 (lijn) en de uiterste waarden in de periode 2013/2014 -

2015/2016 (grijs vlak). Voorts wordt bij elke soort een figuur met de jaarmaxima van 1975/1976 tot en

met 2016/2017 gepresenteerd, waarbij seizoenen met strenge winters in grijs zijn weergegeven.

2. Rustgebieden voor ganzen

In 2003 werd in Nederland een beleid ingezet dat zich richtte op opvang van ganzen en smienten in daartoe aangegeven gebieden. In totaal circa 80.000 hectare diende zodanig beheerd te worden dat ganzen en smienten hier optimaal kunnen verblijven. Buiten die opvanggebieden worden Kolgans, Grauwe Gans en Smient actief verjaagd, eventueel met behulp van afschot.

Het opvangbeleid is de afgelopen jaren geëvalueerd en aangepast. Op basis hiervan werd in december 2012 een zogenaamd “ganzenakkoord” gesloten tussen overheden, agrariërs en natuurbeschermingsorganisaties. In december 2013 is dit akkoord echter gesneuveld. Er is dus momenteel geen landelijk vigerend ganzen-opvangbeleid in Nederland. In verschillende provincies is op provinciale schaal toch een poging gedaan om een akkoord van de grond te krijgen. Ook in Zeeland was dit het geval. Deze inspanningen hebben geleid tot een Zeeuws ganzenakkoord, dat in januari 2015 door provinciale staten is vastgesteld.

2.1. Zeeuws ganzenakkoord

Hieronder volgt de tekst van het inleidende deel van het Zeeuwse ganzenakkoord, evenals de passages over trek ganzen. De volledige tekst van het Zeeuwse ganzenakkoord is te vinden op de website van de provincie: <https://www.zeeland.nl/vergunningen-en-ontheffingen/ontheffing-flora-en-faunawet/zeeuws-ganzenakkoord>

Uitgangspunten voor het ganzenbeleid en -beheer in Zeeland

Op 6 december 2012 is tussen de provincies en 7 partijen die actief zijn in het buitengebied het zogenaamde Ganzen7-akkoord gesloten. De partijen zijn IPO/provincies en de 12 Landschappen, de Federatie Particulier Grondbezit (FPG), de Landbouw- en Tuinbouw- organisatie Nederland (LTO), Natuurmonumenten, Stichting Agrarisch en Particulier Natuur en Landschapsbeheer Nederland, Staatsbosbeheer en Vogelbescherming Nederland. Op 3 december 2013 is het akkoord gesneuveld. Dit laat onverlet dat partijen in Zeeland de noodzaak zien om op provinciaal niveau, in de geest van dit akkoord een beleid en beheer voor ganzen uit te stippen en op papier te zetten dat voortbordurt op genoemd akkoord. De Zeeuwse partijen onderschrijven dat het voorkomen van ganzen in Nederland een gewenste natuurwaarde is. Aanwezigheid van ganzen wordt dan ook gezien als een succes in het natuurbeleid. Een duurzame instandhouding is bij veel

ganzensoorten momenteel niet meer in gevaar. De keerzijde van de aanwezigheid van grote aantallen ganzen wordt steeds beter merkbaar: een toenemende schade aan landbouwgewassen en aan de natuur. Bij de formulering van het ganzenbeleid- en beheer wordt onderscheid gemaakt tussen de voorkomende soorten en te treffen maatregelen in de winter- (trek ganzen) en de zomermaanden (standganzen).

Doelen en uitgangspunten

Het Zeeuws akkoord beoogt ganzenpopulaties in Zeeland duurzaam in stand te houden op een niveau, waarbij een goed evenwicht wordt gevonden tussen de omvang van de van nature voorkomende populaties en de risico's die daarmee samenhangen. Concreet betekent dit:

- In 5 jaar terugdringen van schade van standganzen tot het niveau van 2005 voor grauwe gans en het niveau van 2011 voor brandgans;
- het planmatig reduceren van de populatie(s) standganzen tot een acceptabel niveau, i.c. de aantallen behorende bij de schadeniveau 's van 2005 (Grauwe gans) en 2011 (brandgans);
- het planmatig reduceren van populaties Canadese ganzen en exoten tot het schadeniveau nul.

Hierdoor zal op termijn de noodzaak tot populatiereductie voor beheer en schadebestrijding sterk verminderen en worden voldaan aan de door Nederland aangegane internationale verplichtingen voor trek ganzen.

Beleid voor trek ganzen

Onder deze groep vallen: rietgans, kleine rietgans, kolgans, grauwe gans, brandgans en rotgans. (Winter)rust is essentieel voor de duurzame instandhouding van de trek ganzenpopulatie. Daarbuiten is het bieden van rust en ruimte in het vroege voorjaar, de cruciale fase voorafgaand aan de terugtocht naar de broedgebieden, noodzakelijk. Door het bieden van deze rust voldoen provincies aan de Europeesrechtelijke verplichtingen voor bescherming van deze ganzensoorten.

- Rotgans, rietgans en kleine rietgans komen alleen als trekvogel voor in Zeeland. Gedurende hun gehele verblijf zijn zij beschermd. Aan verjaging ondersteunend afschot op deze soorten vindt niet plaats.
- Trekkende brandganzen hadden, gelet op de omvang van de noordwest Europese populatie, tot op heden eveneens een bijzondere positie in het beleid. Vooralsnog wordt hier geen verandering in aangebracht. Concreet betekent dit dat er in de

periode van 1 november tot 1 mei geen aan verjaging on-dersteunend afschot plaatsvindt.

- Voor kol- en grauwe gans geldt het volgende: In de winterperiode (1 november- 15 februari) is, behoudens verjaging met ondersteunend afschot ter bescherming van kwetsbare gewassen, geen afschot toegestaan en zijn verjagingsinspanningen niet verplicht voor het in aanmerking komen voor schade-vergoeding. Onder kwetsbare gewassen worden alle te velde staande landbouwgewassen verstaan met uitzondering van overjarig grasland (ingezaaid voor 1 augustus van het betreffende jaar), groen-bemestingsgewassen en oogstresten.
- Exoten (nijlgans, Indische gans) mogen met alle wettelijk toegestane middelen worden bestreden. Hetzelfde geldt voor de Canadese gans. Inzet van het geweer is daarbij gewenst.
- De huidige foerageergebieden worden herbegrensd en heten in het vervolg rustgebieden Deze worden aangewezen door de provincie op basis van schadehistorie, aantalshistorie en/of relatie met Natura 2000-gebieden. Er zijn rustgebieden meteen rustperiode van 1 november tot 1 april. De rustgebieden hebben tot doel trekganzen rust te bieden tot aan de trek naar de broedgebieden en schade te concentreren.
- Binnen de rustgebieden is het niet toegestaan trekganzen opzettelijk te verontrusten ter voorkoming van schade aan gewassen. Dit geldt ook op kwetsbare gewassen. Jacht, beheer en schadebestrijding (inclusief exotenbestrijding) is alleen toegestaan wanneer de trekganzen niet worden verontrust. Jacht zal daarom alleen plaatsvinden na 12.00 uur en met inachtneming van een afstand van 500 m tot foeragerende ganzen. Van 1 november tot 1 januari is het toegestaan om van tevoren gepland eenmalig één dag per jachtveld te jagen, van een half uur voor zonsopkomst tot een

half uur na zonsondergang. Dit onder de voorwaarde dat deze activiteit binnen het kader van de wildbeheereenheid wordt afgestemd tussen betrokkenen, zodat ook rekening wordt gehouden met de grootte van de gebieden en er niet overal tegelijkertijd gejaagd wordt en afdoende rekening wordt gehouden met de rustfunctie.

Begrenzing rustgebieden

- Aanwijzing van de rustgebieden vindt plaats op basis van schadehistorie, aantalshistorie en/of relatie met Natura 2000-gebieden. Er zijn rustgebieden met een rustperiode van 1 november tot 1 april. De rustgebieden hebben tot doel trekganzen rust te bieden tot aan de trek naar de broedgebieden en schade te concentreren.
- De concept-begrenzing zoals die in het najaar van 2013 is voorgelegd dient daarbij als uitgangspunt. Kleine wijzigingen op basis van reacties vanuit het veld zijn daarbij nog mogelijk.
- Qua oppervlakte geldt de begrenzing uit 2005 als uitgangspunt. Dit betekent dat voor gebiedsbegrenzing een areaal van 7.200 ha landbouwgrond beschikbaar is.
- Formele begrenzing vindt plaats op basis van de subsidieregeling.

Monitoring en evaluatie

- Aantalontwikkelingen van de zomerganzen worden periodiek (n maal per 2 of drie jaar) in beeld gebracht.
- De overwinterende ganzen worden, als onderdeel van de landelijke watervogeltellingen, jaarlijks geteld De Provincie geeft hiertoe opdracht.
- Reductiemaatregelen en afschot wordt jaarlijks door de FBE gerapporteerd.
- Ontwikkelingen in schadevolumes worden jaar-

Tabel 2.2.1. Karakteristiek van de ganzenrustgebieden in Zeeland.

Gebied	Regio	
Saeftinghe	OZVL	Omvangrijk schorreengebied met bijbehorende binnendijkse landbouwolders
De Putting	OZVL	Graslandreservaat de Putting, Vogelkreek en omringende landbouwolders
Groot Eiland	OZVL	Kreek met bos en bouwland, natuurontwikkelingsgebied en agrarisch beheersgebied
Axelse Kreek	OZVL	Twee kreek (natuurgebied) en landbouwgrond (deels natuurontwikk.gebied)
De Braakman	WZVL	Braakmankreek en omringende landbouwolders (deels natuurontwikk.gebied)
Baarzande	WZVL	Natuurgebieden Baarzandse Kreek en de Blikken en omringende landbouwolders
Ganzenres. De Poel	ZB	Graslandreservaat De Poel en omringende landbouwgronden (deels nat.ontw.geb.)
Yerseke Moer	ZB	Yerseke en Kapelse Moer, graslandreservaat en enige nabije landbouwgronden
Hogerwaardpolder	ZB	Landbouwopolder ten zuiden van Markiezaat, natuurontwikkelingsgebied
Schakerloopolder	THO	Landbouwgronden en (deel gerealiseerde) natuurontwikk. langs zuidkust Tholen
Scherpenissepolder	THO	Ingericht open natuurontwikk.gebied en aan noordzijde aangrenzende landbouwolders
Van Haaftepolder	THO	Natuurgebieden Rammegors en van Haaftepolder en landbouwgronden Hollarepolder
De Maire/De Geule	SD	Natuurgebieden Maire en Geule (kreek) en nabije landbouwolders
Zuidkust Schouwen	SD	Nat.ontwikk.gebied Prunje, inlagen overige natuurontw.geb. Zuidkust Schouwen

Figuur 2.2.1. Ligging van de ganzenrustgebieden in Zeeland (vanaf oktober 2015)

- lijks door het Faunafonds gerapporteerd.
- Deze afspraken worden uiterlijk na vijf jaar ge-evalueerd of zoveel eerder bij gebleken behoefte.

2.2. Opvanggebieden en ganzenrustgebieden in Zeeland

Na een levendige discussie met diverse actoren is in Zeeland in het jaar 2007 16.075 hectare aan ganzenopvanggebied vastgesteld. Deze opvanggebieden bevonden zich zowel in bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden als op reguliere landbouwgronden. In 2012 zijn de contouren van een nieuw landelijk ganzenopvangbeleid uitgetekend in het zogenaamde “Ganzen7-akkoord”, dat echter niet geëffectueerd werd. Op Zeeuwse schaal zijn de uitgangspunten van dit ganzenakkoord opnieuw uitonderhandeld, hetgeen heeft geleid tot

een Zeeuws Ganzenakkoord dat op 13 oktober 2015 door Provinciale Staten werd vastgesteld (Provincie Zeeland 2015, zie 2.1.). De term “ganzenopvanggebied” is vervangen door “ganzenrustgebied”. Er zijn 14 ganzenrustgebieden met een totaaloppervlak van 16.627 hectare aangewezen, waarvan 52,3% landbouwgrond en 47,7% natuur en overig (tabel 2.2.1. 2.2.2. & figuur 2.2.1.). De aangewezen ganzenrustgebieden komen in grote mate overeen met de voormalige opvanggebieden. De voormalige opvanggebieden Oosterschenge en Dijkwater hebben echter geen status als ganzenrustgebied gekregen. De opvanggebieden Saeftinghe en De Braakman zijn fors groter dan de oude begrenzing, voor ganzenreservaat De Poel en de Van Haaftepolder geldt het omgekeerde. Vanaf het seizoen 2015/2016 wordt in de voor dit rapport gemaakte berekeningen gewerkt met de nieuwe begrenzingen van de ganzenrustgebieden.

2.3. Link tussen ganzenrustgebieden en de maandelijkse tellingen

De maandelijkse ganzentellingen vormen een belangrijk instrument om de werking van het ganzenrustbeleid te volgen. In dit rapport wordt een beeld geschetst van het aantal exemplaren per soort binnen en buiten de rustgebieden. In een aantal gebieden loopt de grens van een telgebied niet geheel conform de nieuwe begrenzing van de opvanggebieden. Voor die telgebieden zijn de getelde aantallen toegekend aan de meest waarschijnlijke verblijfplaatsen van de ganzen binnen het gebied, waarbij vooral naar de hoeveelheid geschikt foerageergebied is gekeken. Inmiddels kunnen de tellers al hun gegevens digitaal per kaart op geografisch detailniveau aanleveren. Het grote voordeel daarvan is, dat met zekerheid gezegd kan worden of een groep ganzen zich binnen of buiten de grenzen van een opvanggebied ophield.

Overigens is het van groot belang dat alle relevante gebieden buiten de opvang goed geteld blijven worden. Alleen dan valt er immers iets zinnigs te zeggen over het percentage ganzen in de provincie dat binnen de rustgebieden verblijft.

Bij de bespreking van de in het seizoen 2016/2017 in Zeeland aanwezige ganzen en zwanen (hoofdstuk 5) is per soort een tabel opgenomen waarin per maand

Tabel 2.2.2. Overzicht oppervlak en specifieke invulling ganzenrustgebieden in Zeeland

Naam gebied	Totale Oppervlakte Rustgebied	waarvan Landbouw- grond	Waarvan Natuur en overig
Saeftinghe	7844	4103	3741
De Putting	769	474	295
Groot Eiland	1238	806	432
Axelse Kreek	244	148	96
De Braakman	1333	498	835
Baarzande	735	593	142
Ganzenres. de Poel	308	178	130
Yerseke Moer	1451	892	559
Hogerwaardpolder	131	80	51
Schakerloopolder	341	290	51
Scherpenissepolder	332	120	212
Van Haaftepolder	267	41	226
De Maire	479	327	152
Zuidkust Schouwen	1155	143	1012
Totaal	16.627	8.693	7.934

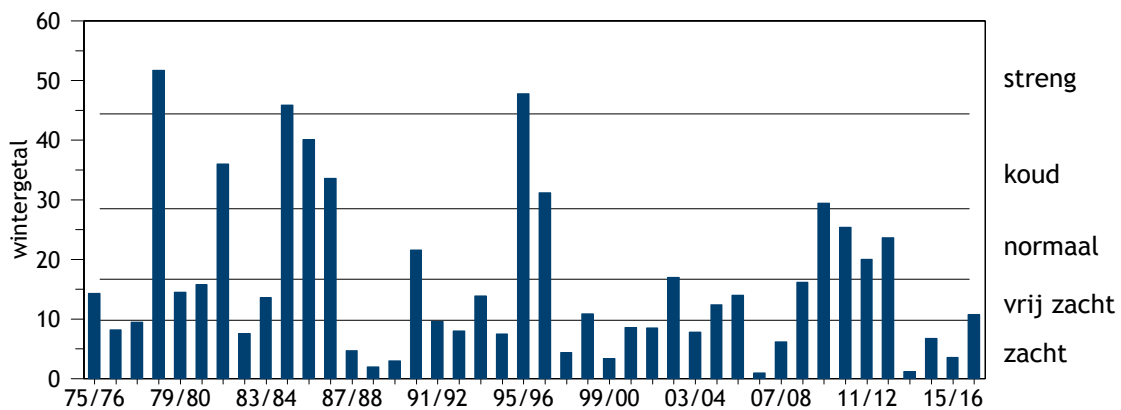
het percentage vastgestelde vogels in de ganzenrustgebieden, overige natuurgebieden en buiten rust- en natuurgebieden vermeld is. Een compleet beeld per soort voor alle ganzenrustgebieden wordt gepresenteerd in Bijlage I.

3. Weers- en telomstandigheden

Onderstaande gegevens zijn afkomstig van Meteo Zeeland en het KNMI.

We beleefden de vierde opeenvolgende Zeeuwse winter met bovengemiddelde temperaturen, maar januari sprong eruit met een graad onder dat gemiddelde. Het aantal Zeeuwse vorstdagen liep uiteen van 19 tot 31, maar strenge of langdurige matige vorst werd niet gemeld. Sneeuwval van betekenis ontbrak, en –kortstondige- ijsvorming bleef veelal beperkt tot kleine, zoete wateren. Het forse hogedrukgebied

dat in januari verantwoordelijk was voor de vorst in Zeeland, bracht ook steviger winterweer in Oost-Nederland en strenge vorst ten noordoosten van ons land. De Zeeuwse winter verliep tamelijk zonnig. December was een erg droge maand, de maanden ervoor en erna kenden normale neerslagwaarden, vrijwel geheel in de vorm van regen.

Figuur 3.1. Strenghed van de winters in Nederland vanaf 1975/76, uitgedrukt in het vorstgetal van IJnsen.

4. Dankwoord

Allereerst dank aan alle tellers die in het seizoen 2016/2017 weer actief hebben deel genomen aan de tellingen. Samen staken zij vele uren van hun vrije tijd in het zoeken naar en tellen van groepen ganzen en zwanen. Verder gaat speciale dank uit naar de regio-coördinatoren die deze groep tellers motiveerden en de informatie verzamelden: Gabriëlle Gaiser (Schouwen-Duiveland), Jaap Poortvliet (West Zeeuws-Vlaanderen), Hans Koehorst (Noord- en Zuid-Beveland), Mario Aspeslagh (Walcheren), Rob Remmerts & Hans Molenaar (Oost Zeeuws-Vlaanderen) en Leonard Ketting (Tholen/St. Philipsland).

Ook de tellers van diverse organisaties (DPM, SBB en Waterdienst Rijkswaterstaat) worden uitdrukkelijk bedankt voor hun inzet tijdens de tellingen. De tellingen van DPM werden uitgevoerd door Mark Hoekstein, Floor Arts, Rob Strucker, Sander Lilipaly en Pim Wolf. De algehele coördinatie in het seizoen 2016/2017 werd verzorgd door Jan-Willem Vergeer van Sovon Vogelonderzoek Nederland.

In onderstaand overzicht worden alle 147 bij Sovon bekende vrijwillige Zeeuwse ganzen- en zwanentellers in 2016/2017 genoemd. De namen van vrijwillige tellers die dit seizoen meer dan 35 tellingen hebben uitgevoerd zijn cursief gedrukt.

Bernadet Adriaenssens, Cees Appel, Floor Arts, Mario Aspeslagh, N. Baart, *Wally Baaten*, Piet Baselier, Kees Baselier, *Frans Bayens*, *Wim Beeke*, Jan van den Berg, *Ger Bijster*, Roger Blaakman, Peter Boelee, Lucien Boerjan, Jos Boot, Cor Both, *Ellie van Boxsel*, P. van den Broek, Bert van Broekhoven, Hidde Bult, Huub Bun, Johnny du Burck, *Piet du Burck*, *Lies van der Burg*, Carla van der Burgt, *M. Buijsse*, Wannes Castelijns, *Henk Castelijns*, *Christien D`Hoore*, *Gerard van Daele*,

Ab Delzenne, *Irene Dijk*, Afke van Dijkhuizen, Walter van Dongen, *Adri Duijnhouwer*, *Leo D`Hoore*, Gijs van den Ende, Jos van Felius, *Thijs Franse*, Gabriëlle Gaiser, Jan Goedbloed, Gerard van Gool, Riet Grauwmans, André Hannewijk, Dini Hartog, *George van der Hel*, Johan van Helleman, Dini Helmers, Jan Hengst, *Cock van Heukelen*, Mark Hoekstein, Jack Hopstaken, Leo Huijsen, Jos Jacobs, Sarah-Jane Jaeggi, *C. Jansen*, *Jan Janssens*, *Marc Jeurissen*, Roger Joos, *Leonard Ketting*, Marcel Klootwijk, Aloys de Kock, Sjak de Kock, *Els Koorstra*, Bram Korteknie, Vincent Krans, *Theo de Kuiper*, Wim Lansman, *Cees Lavooy*, *Rob van de Leur*, Sander Lilipaly, Kees Lindhout, Merien van Loo, Kees Los, Peter Maas, Ger Maatkamp, *Eddy Matthijs*, *G. Meijnen*, Mies Meininger, Peter Meininger, *Joop Millenaar*, Koos Minnaar, Nel Minnaar-Boogaard, *Bernadette Molenaar*, *Hans Molenaar*, Niek Oele, Joop van Oostenbrugge, Mayro Pattikawa, Jimmy Pijcke, Reggy van Poecke, *Jan Polderman*, Ad Polderman, Petra Polderman-Luppens, *Wil Poldervaart*, Jaap Poortvliet, *Willem Post*, M. van Pul, Peter Roelse, Wilma de Rooij, Matthijs Ruytenburg, Elly Schipper, Ronny van der Sijpt, Rinus Sinke, *Petra Sloof*, *Maarten Sluijter*, Ted Sluijter, Rudy Smet, Alex de Smet, *Cor Sol*, *Toon Sparreboom*, *Marian Sponselee*, Theo Spuesens, *Pieter Steennis*, Truus Step, Dirk van Straalen, George Tanis, Krijn Tanis, *Kees Tazelaar*, *Dilia Timmers*, Bram Tissink, Franklin Tombeur, Jos Trampler, Leo Tromper, Gerard Troost, *Fred Twisk*, Dennis Valkenburg, *Jaap van de Velde*, *Frits van Velzen*, *Jan-Willem Vergeer*, Mario de Vlieger, Barbara Voogt, Herman van de Voorde, Jennifer Vreugdenhil-Rowlands, *Bram Vroegindewij*, *Hugo van der Wal*, Rien Weststrate, Trudie van Wezel, Anne-Mark Wijkkel, Wim de Wilde, Jeanet Wisse, *Jacob Woets*, Pim Wolf, Wouter van Zandbrink, Kees van 't Zelfde

5. Resultaten seizoen 2016/2017

5.1. Algemeen

Tabel 1. Totaal aantal van de meest getelde ganzen en zwanen tijdens de maandelijkse tellingen in Zeeland in 2016/2017.

seizoen 2016 / 2017	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Kleine Zwaan	0	0	0	5	96	211	609	403	0	0	0	0
Toendrarietgans	0	0	1	280	1.686	6.494	2.700	1.011	0	0	0	0
Kolgans	0	0	0	11.355	34.960	50.099	31.685	20.763	5.155	1	0	0
Grauwe Gans	11.954	15.241	11.368	24.540	56.007	64.490	41.771	15.793	8.905	4.863	9.295	11.796
Grote Canadese Gans	5.401	2.313	1.709	1.972	3.449	2.555	3.014	1.497	1.781	904	1.892	4.929
Brandgans	10.532	11.853	9.673	15.983	30.557	50.121	65.019	44.938	49.742	18.173	8.834	5.519
Rotgans	37	34	168	14.429	19.578	24.789	30.409	23.325	17.171	10.824	11.069	8
totaal	27.924	29.441	22.919	68.564	146.333	198.759	175.207	107.730	82.754	34.765	31.090	22.252

In Tabel 2 staan de totalen van de overige ganzen/zwanen soorten die zijn waargenomen. Voor de Knobbelzwaan is het overzicht buiten de maand

januari niet compleet, omdat deze vogels vaak voorkomen in urbaan gebied dat vaak niet maandelijks geteld wordt.

Tabel 2. Totaal aantal overige genoteerde soorten ganzen en zwanen tijdens de maandelijkse tellingen in Zeeland in 2016/2017.

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Knobbelzwaan	1.193	727	929	575	664	895	1.039	805	759	362	792	3.353
Zwarte Zwaan	10	10	24	18	53	36	66	68	41	6	13	6
Wilde Zwaan	0	0	0	0	46	43	44	27	12	0	0	0
Zwaangans	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Kleine Rietgans	0	0	0	0	1	11	61	1	1	0	1	0
Dwerggans	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Soepgans	1	0	90	274	308	308	382	394	232	119	13	0
Indische Gans	2	0	1	7	5	2	1	2	2	0	0	1
Sneeuwvangans	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Ross' Gans	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Keizergans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Kleine Canadese Gans	0	0	0	0	3	1	2	3	0	0	0	0
Witbuikrotgans	0	0	0	0	0	7	12	12	1	0	0	0
Zwarte Rotgans	0	0	0	0	1	1	2	0	2	2	2	0
Roodhalsgans	0	0	0	0	0	14	7	8	0	0	0	0
Nijlgans	951	276	555	762	599	510	868	639	356	244	276	888
totaal	2.157	1.013	1.600	1.636	1.681	1.829	2.485	1.960	1.406	734	1.097	4.248

5.2. Kleine Zwaan - *Cygnus bewickii*

Profiel

De in Nederland voorkomende vorm van de Kleine Zwaan is een broedvogel van de toendra's van Arctisch Rusland, vooral op de toendra ten westen van Nova Zembla. De hier broedende Kleine Zwanen verlaten in september de broedplaatsen en trekken dan circa 3.000 kilometer via Rusland en de Baltische staten naar West-Europa, waar Denemarken, Engeland en Nederland belangrijke overwinteringsgebieden herbergen. In Nederland gaat het de laatste jaren om maximaal 7.000 tot 11.000 exemplaren; de lange termijntrend is negatief. De vogels prefereren eiwitrijk plantaardig voedsel. Belangrijke voedselbronnen in Nederland zijn de knollen van fonteinkruiden buitendijks en bietenresten op akkers binnendijks. De timing van aankomst, de aantallen en de duur van het verblijf in Nederland zijn afhankelijk van de omstandigheden bij ons ten opzichte van andere overwinteringsgebieden, het broedsucces op de toendra en de mate van beschikbaarheid van goed exploiteerbare voedselbronnen. De variatie in al deze factoren maakt dat de in Nederland verblijvende aantallen van jaar op jaar flink kunnen variëren. Sinds de eeuwwisseling zijn de aantallen in Nederland en elders in Noordwest-Europa aan de lage kant. Het lage broedsucces lijkt de voornaamste reden voor de afname van de flywaypopulatie. Bovendien verlegt de soort ten gevolge

van klimaatverandering de overwinteringsgebieden in noordwaartse richting. Het huidige Zeeuwse ganzenrust-beleid richt zich niet op de Kleine Zwaan.

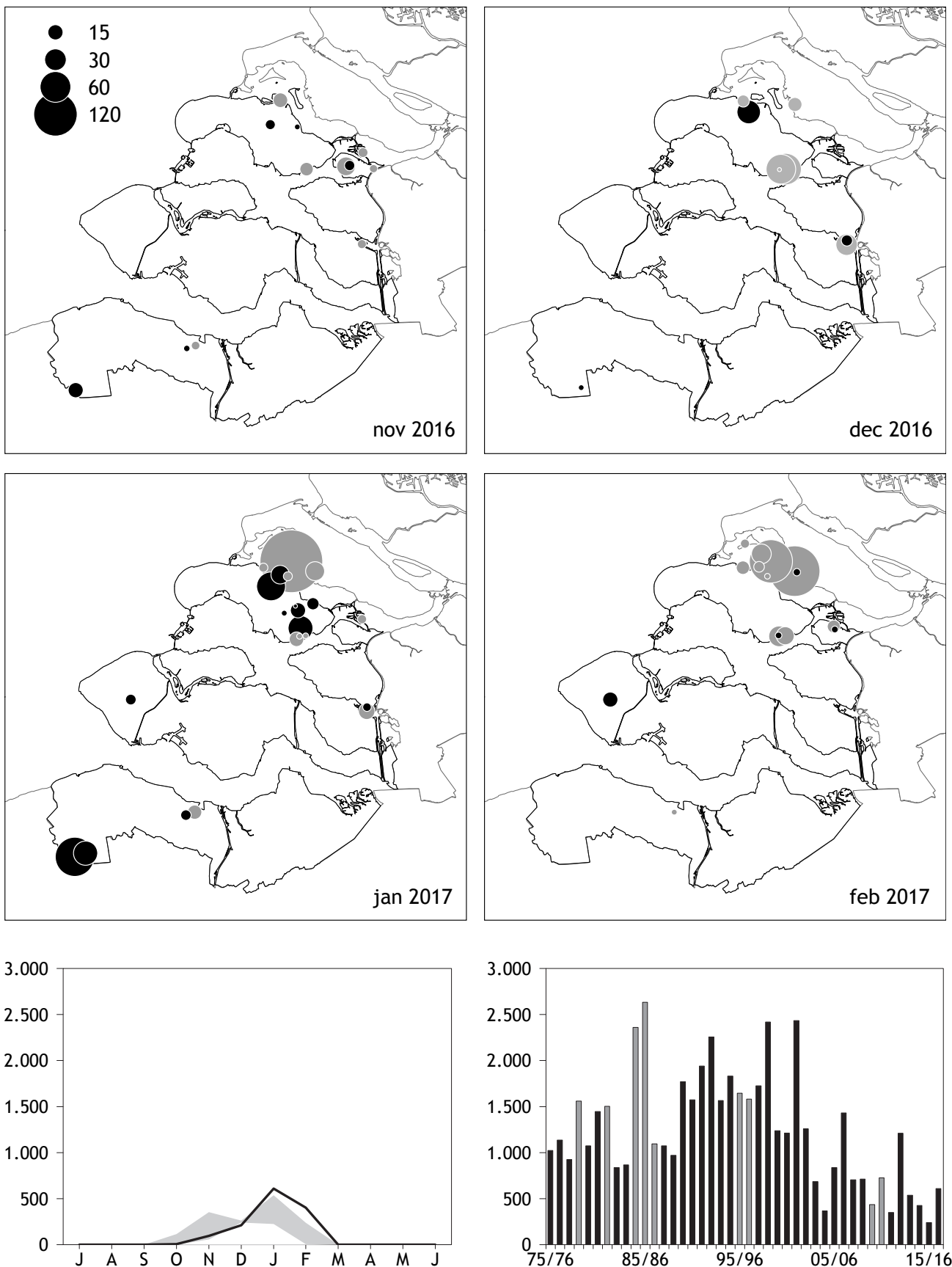
Seizoen 2016/2017

Het aantal in Zeeland verblijvende aantal Kleine Zwanen lag iets boven de afgelopen drie magere jaren, maar een maximum van 609 ex in januari is bepaald nog geen vetpot. In tegenstelling tot vorig seizoen kende de seizoensopbouw het gebruikelijk patroon: aantalsopbouw vanaf half oktober en een piek in januari, terwijl de maarttelling het alweer zonder Kleine Zwanen moest doen. De zachte winters (ook benoorden de regio) spelen een rol bij het magere voorkomen. Minder duidelijk is in hoeverre verminderde voedselbeschikbaarheid op de landbouwgronden een rol speelt. Wel valt op dat de soort het in de graslandpolders van Krimpener- en Alblasserwaard de laatste jaren beter doet dan in het Zeeuwse akkerland.

Van december tot en met februari verbleven meer dan 200 Kleine Zwanen binnen de provinciegrenzen. Een fors deel verbleef in de Grevelingen en de aangrenzende landbouwvelden rond Zonnemaire en Dreischor SD. De grootste seizoenconcentratie van 242 stuks verbleef op 17 januari op de Veermansplaat GR; de Slikken van Flakkee-zuid

Kleine Zwanen met Grauwe Ganzen, Zonnemaire (L. Tromper)

Figuur 2. Kleine Zwaan in Zeeland; (boven) verspreiding tijdens vier tellingen, november 2016 - februari 2017. Grijs stippen = natuur- & rustgebied, zwarte stippen = buiten natuur/rustgebied. (linksonder) aantalsverloop 2016/2017 (lijn) t.o.v. extremen 2013/14- 2015/16 (grijs) (rechtsonder) jaarmaxima 1975/76 - 2016/2017 (koude winters zijn grijs)

Tabel 5.2.1. Percentage Kleine Zwanen in de Zeeuwse ganzenrustgebieden, overige Natura 2000- en natuurgebieden en niet-natuurgebieden, seizoen 2016/2017.

maand	% in rustgebieden	% overig Natura2000 en natuur	% buiten opvang/natuur
November	18,8	50,6	30,7
December	54,9	24,1	48,4
Januari	5,9	48,4	45,7
Februari	12	82,3	5,8

Tabel 5.2.2. Aantal Kleine Zwanen per Zeeuwse regio, 2016/2017. De hoogste maandsom is grijs gedrukt.

Regio	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Goeree-Overflakkee (Grev.)	0	0	0	0	0	12	22	161	0	0	0	0
Grevelingen	0	0	0	0	13	9	252	164	0	0	0	0
Schouwen-Duiveland	0	0	0	0	19	96	153	49	0	0	0	0
Krammer-Volkerak	0	0	0	5	6	0	5	0	0	0	0	0
St. Philipsland	0	0	0	0	4	0	0	13	0	0	0	0
Oosterschelde	0	0	0	0	33	90	21	0	0	0	0	0
Walcheren	0	0	0	0	0	0	7	14	0	0	0	0
West Zeeuws-Vlaanderen	0	0	0	0	14	4	130	0	0	0	0	0
Oost Zeeuws-Vlaanderen	0	0	0	0	7	0	19	2	0	0	0	0

Tabel 5.2.3. Aantal Kleine Zwanen in Zeeland, maandtotaal 2005/06 -2016/17 en gemiddeld maandtotaal per vijfjaarlijkse periode 1990-2015. De hoogste maandsom in de vijfjaarlijkse perioden en vanaf 2005/2006 is grijs gedrukt.

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
2016/2017	0	0	0	5	96	211	609	403	0	0	0	0
2015/2016	0	0	0	1	57	240	225	70	0	0	0	0
2014/2015	0	0	0	0	69	240	426	238	0	0	0	0
2013/2014	0	1	0	116	354	261	537	5	0	0	0	0
2012/2013	0	0	0	0	108	427	731	1.211	2	0	0	0
2011/2012	0	0	0	24	72	350	246	331	18	0	0	0
2010/2011	0	0	0	28	247	415	727	180	0	0	0	0
2009/2010	0	0	1	4	384	190	367	436	2	0	0	0
2008/2009	1	0	0	1	470	663	713	82	1	0	0	1
2007/2008	1	2	2	7	700	704	557	35	3	0	1	1
2006/2007	1	0	0	11	1.185	1.430	143	8	2	0	0	0
2005/2006	0	1	0	0	100	559	837	68	28	1	1	0
2010/2011 - 2014/2015	0	0	0	34	170	339	533	393	4	0	0	0
2005/2006 - 2009/2010	1	1	1	5	568	709	523	126	7	0	0	0
2000/2001 - 2004/2005	0	0	0	33	1.018	868	740	164	5	0	0	0
1995/1996 - 1999/2000	0	0	1	63	1.359	1.520	641	306	5	0	0	0
1990/1991 - 1994/1995	0	0	0	42	1.554	1.648	801	146	3	0	0	0

herbergden op 15 februari 161 ex. De binnendijks gemelde groepen nabij de Grevelingen waren met een maximum van 51 ex (Zonnemairepolder-West, 14 januari) wat kleiner. Alleen in januari herbergde West Zeeuws-Vlaanderen ook aantallen van betekenis, met een piek van 94 ex in de Bewester Eedepolder bij Aardenburg op 15 januari. Kleinere concentraties waren te vinden rond Viane/de Maire SD (54 ex op 17 december), op St. Philipsland en bij de Braakman. Mooi was de aanwezigheid van een klein aantal Kleine Zwanen op het Platte van Walcheren (max. 14 ex bij Buttinge op 17 februari).

De Kleine Zwaan speelt geen rol bij de aanwijzing

van Zeeuwse ganzenrustgebieden. In de maanden waarin meer dan 100 Kleine Zwanen in de provincie verbleven, vertoefde 74% van de populatie in rust- en natuurgebieden. Dat is een veel hoger percentage dan gebruikelijk, hetgeen deels wordt veroorzaakt door de forse aantallen in het Grevelingenbekken.

In de periode november 2016 – februari 2017 verbleef gemiddeld 7,1% van de landelijke Kleine Zwanen-populatie binnen de provinciegrenzen. Dat is iets meer dan de voorgaande drie seizoenen. Februari kende met 16,6% veruit het hoogste percentage.

5.3. Toendrarietgans - *Anser serrirostris*

Profiel

De Toendrarietgans broedt in de toendra's van Arctisch Rusland, grofweg van het Kola schiereiland ten oosten van Finland tot aan Taimyr. In september trekken de vogels in zuidwestelijke richting weg. Via Rusland en de Baltische staten bereiken ze na een vlucht van 3.000 tot 5.000 kilometer de overwinteringsgebieden in Midden- en Noordwest-Europa. Nederland wordt vooral vanaf half oktober tot eind februari aangedaan. De maxima schommelen de laatste jaren tussen de 198.000 – 246.000 exemplaren. Zoals bij de meeste arctische ganzen varieert het broedsucces van de Toendrarietgans sterk van jaar op jaar. De Nederlandse winterpopulatie is sinds 1990 toegenomen, waarschijnlijk als gevolg van een herverdeling van winterconcentraties in Europa. Sinds 2010 overheerst weer een dalende tendens. Het broedsucces van in Nederland overwinterende Toendrarietgans neemt de laatste jaren af (Hornman *et al.* 2018). De in Nederland verblijvende vogels voeden zich tot in januari vooral met oogstresten op akkers, onder meer van suikerbieten, granen en aardappels. Als er geen oogstresten meer te halen vallen, schakelen veel Toendrarietgans over op gras of jonge wintergranen. De vogels verblijven meestal in grote, soms met andere soorten gemengde groepen. De slaappleatsen bevinden zich in open water of op rustige buitendijkse platen. Het gros van de in Zeeland verblijvende Rietgans

bestaat uit de Toendra-variant. Waarnemingen van de in de taiga van Scandinavië en Siberië broedende Taigarietgans (*Anser fabalis*) zijn tegenwoordig uitzonderlijk, zowel binnen de provinciegrenzen als elders in Nederland.

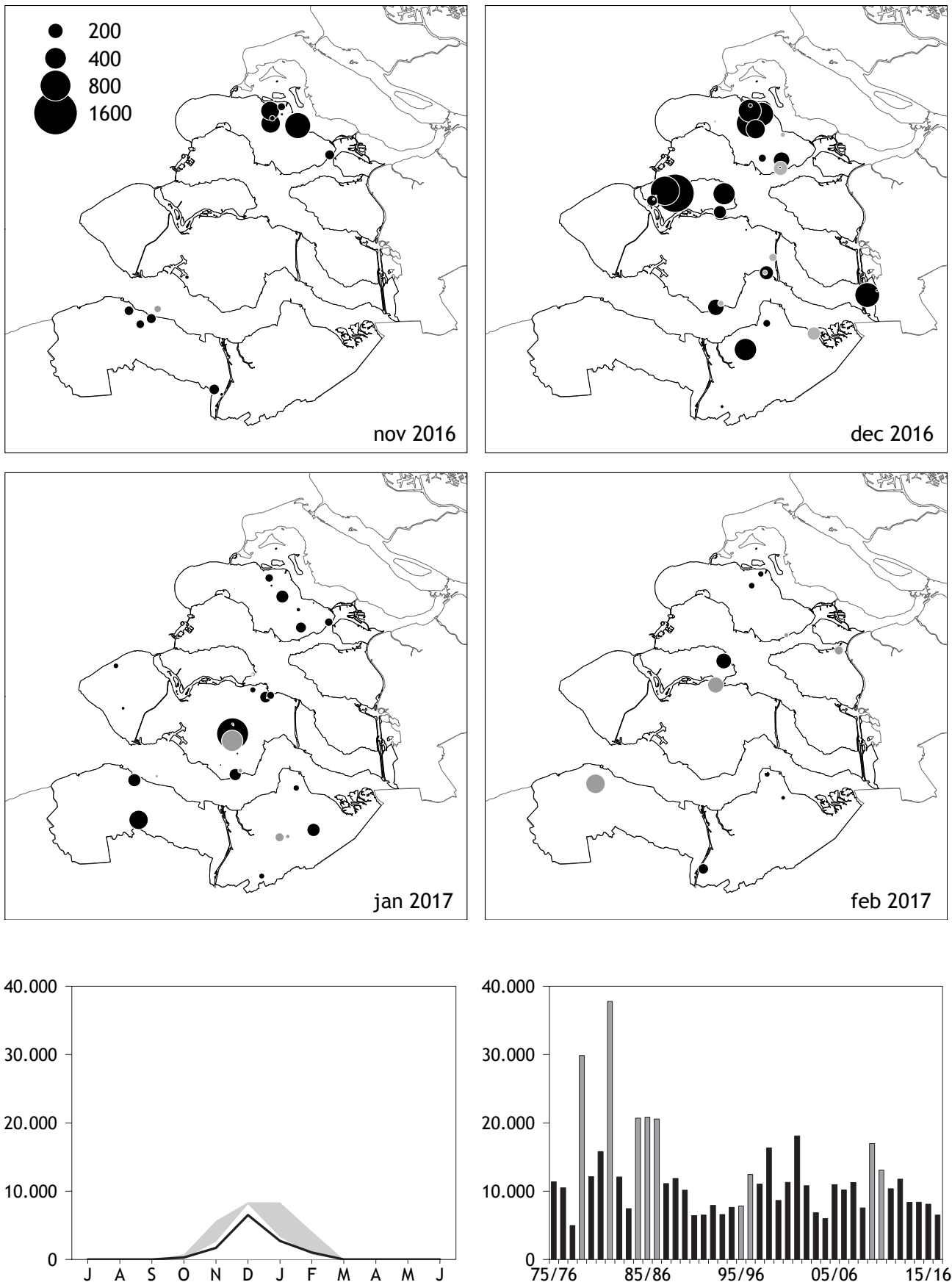
Het huidige Zeeuwse ganzenrust-beleid richt zich niet op de Toendrarietgans.

Seizoen 2016/2017

Het maximum aantal Toendrarietgans lag iets lager dan de in de afgelopen zachte winters. Opvallender was de korte duur van het verblijf: alleen in december werden meer dan 5000 vogels geteld; zowel in november als in januari/februari bleven de aantallen duidelijk onder die van de voorgaande jaren steken. De aantalspiek viel voor het derde achtereenvolgende jaar in december in plaats van januari, in februari waren slechts zo'n 1000 vogels over. De tendens tot een vroegere wegtrek uit de provincie lijkt dus door te zetten. Van alle Zeeuwse ganzen is de Toendrarietgans het meest gebonden aan oogstresten op akkerland. Als het voor boeren gunstige weer toelaat dat bieten-, aardappel- en wortelresten snel worden ondergeploegd wordt het er voor de Toendrarieten niet aantrekkelijker op. Het accent in de verspreiding over de regio's verschilde van maand tot maand. Van oktober tot en met december zaten veel vogels op Schouwen

Toendrarietgans (A. de Jong)

Figuur 3. Toendrarietgans in Zeeland; (boven) verspreiding tijdens vier tellingen, november 2016 - februari 2017. Grijs stippen = natuur- & rustgebied, zwarte stippen = buiten natuur/rustgebied. (linksonder) aantalsverloop 2016/2017 (lijn) t.o.v. extremen 2013/14 - 2015/16 (grijs) (rechtsonder) jaarmaxima 1975/76 - 2016/2017 (koude winters zijn grijs)

Tabel 5. 3.1. Percentage Toendrarietganzen in de Zeeuwse ganzenrustgebieden, overige Natura 2000- en natuurgebieden en niet-natuurgebieden, seizoen 2016/2017.

Maand	% in rustgebieden	% overig Natura2000 en natuur	% buiten opvang/natuur
Oktober	1,2	0,0	97,6
November	0,0	2,6	97,4
December	5,5	1,3	93,1
Januari	3,1	15,5	81,4
Februari	39,1	21,1	39,8

Tabel 5.3.2. Aantal Toendrarietganzen per Zeeuwse regio, 2016/2017. De hoogste maandsom is grijs gedrukt.

Regio	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Schouwen-Duiveland	0	0	0	176	1.311	2.338	374	87	0	0	0	0
St. Philipsland	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tholen	0	0	0	100	0	0	0	65	0	0	0	0
Oosterschelde	0	0	0	0	0	0	20	0	0	0	0	0
Noord-Beveland	0	0	0	0	0	2.543	0	200	0	0	0	0
Walcheren	0	0	0	0	0	0	36	0	0	0	0	0
Zuid-Beveland (west)	0	0	0	0	16	436	1.540	211	0	0	0	0
Zuid-Beveland (oost)	0	0	0	0	0	560	0	0	0	0	0	0
Westerschelde	0	0	0	0	43	0	8	0	0	0	0	0
West Zeeuws-Vlaanderen	0	0	0	0	214	0	440	310	0	0	0	0
Oost Zeeuws-Vlaanderen	0	0	0	4	102	617	282	138	0	0	0	0

Tabel 5.3.3. Aantal Toendrarietganzen in Zeeland, maandtotaal 2005/06 -2016/17 en gemiddeld maandtotaal per vijfjaarlijkse periode 1990-2015. De hoogste maandsom in de vijfjaarlijkse perioden en vanaf 2005/2006 is grijs gedrukt.

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
2016/2017	0	0	1	280	1.686	6.494	2.700	1.011	0	0	0	0
2015/2016	0	0	0	732	5.658	8.103	3.280	4.102	0	0	0	0
2014/2015	0	0	0	72	2.587	8.379	5.010	3.112	2	0	0	0
2013/2014	0	0	0	307	4.012	8.100	8.365	704	0	0	0	0
2012/2013	0	0	0	96	5.102	10.850	11.608	11.759	13	0	0	0
2011/2012	0	1	0	69	4.825	4.285	10.348	5.175	0	0	0	0
2010/2011	0	0	0	356	5.999	4.799	13.092	4.896	6	0	0	1
2009/2010	0	0	0	109	5.683	7.077	16.972	9.251	3	0	0	0
2008/2009	0	0	0	6	1.469	7.545	6.584	3.061	1	0	0	2
2007/2008	0	0	1	127	3.972	11.279	7.456	4.004	0	0	1	0
2006/2007	0	1	0	612	7.723	10.183	2.561	2.450	1	0	0	0
2005/2006	1	1	1	153	2.107	10.953	6.468	1.856	359	0	0	0
2010/2011 - 2014/2015	0	0	0	180	4.505	7.283	9.685	5.129	4	0	0	0
2005/2006 - 2009/2010	0	0	0	201	4.191	9.407	8.008	4.124	73	0	0	0
2000/2001 - 2004/2005	0	0	0	152	5.955	9.944	7.126	2.868	164	5	0	0
1995/1996 - 1999/2000	0	0	0	32	4.234	8.861	9.285	3.449	49	0	0	0
1990/1991 - 1994/1995	0	0	0	2	963	6.598	5.987	2.267	1	0	0	0

(vooral Zonnemaire-Dreischor), terwijl in december tevens meer dan 2500 ex geteld werden op Noord-Beveland (max 1200 ex Kamperland/Thoorpolder Wissenkerke). In januari leek Noord-Beveland weer rietgansvrij te zijn, maar -dezelfde?- groep van 1200 ex bivakkeerde toen beoosten de Valdijk bij Nisse in de Zuid-Bevelandse Poel. Dit was veruit de grootste in januari getelde groep. Zeeuws-Vlaanderen moest het de hele winter zonder omvangrijke groepen doen, de grootste –tijdelijke- concentraties daar werden gemeld in De Kwakkel OZVL (410 in december), Nieuw Passageulpolder IJzendijke WZVL (300 ex januari) en Groede WZVL (310 ex januari). Op Tholen en Walcheren werden geen aantallen van betekenis gemeld. In 17 % van de 90 maand-gebied-combinaties waarin de soort werd opgemerkt ging het om meer dan 250 exemplaren

Het Zeeuwse ganzenrustbeleid is niet gericht op de Toendrarietgans. Het percentage Toendrarietganzen

binnen de ganzenrustgebieden is over het algemeen laag: gemiddeld 9,8 % in de periode oktober-februari. Dat zal zeker van doen hebben met de voorkeur van de soort voor akkerland als foerageergebied. Dankzij een fors aandeel van 39% in februari ligt het gemiddelde wel hoger dan in de voorgaande drie seizoenen. Alleen de ganzenrustgebieden Baarzande (310 ex in februari), Maire (165 december) en Saeftinghe (134 december) herbergden op enig moment meer dan 100 Rietganzen. 81,9 % van de Zeeuwse Toendrarietganzen verbleef in oktober-februari op reguliere landbouwgronden.

Het aandeel van de Zeeuwse populatie Toendrarietganzen in het landelijk totaal in de periode oktober-februari bedroeg 1,6 % (maximaal 3,7 % in december). Dat is het laagste percentage van de afgelopen tien jaar en past in de trend van een teruglopend belang van de Zeeuwse ten opzichte van de landelijke populatie.

5.4. Kolgans - *Anser albifrons*

Profiel

Kolganzen broeden in grote delen van Arctisch Rusland. Het broedsucces varieert en is gerelateerd aan de arctische lemming-cyclus. Een gering, maar groeiend aantal paren –afkomstig van ontsnapte lokvogels en aangeschoten exemplaren- verblijft 's zomers in Nederland en kan hier tot broeden komen. De verschillende populaties overwinteren van West-Europa tot bezuiden de Kaspische Zee. De in Groenland broedende ondersoort *A.a.flavirostris* overwintert in Ierland en Schotland en is in Nederland erg zeldzaam. De in Nederland verblijvende Kolganzen broeden voornamelijk in het westelijk deel van Arctisch Rusland en trekken via het Kara schiereiland, de Baltische staten en Zuid-Scandinavië naar de overwinteringsgebieden. De Nederlandse winterpopulatie bestaat momenteel uit 858.000 tot 936.000 vogels en verblijft op diverse plaatsen in Laag-Nederland en in het rivierengebied. Veruit de meeste Kolganzen voeden zich hier op grasland. Een klein deel profiteert van oogstresten

op akkerland. Vanaf januari foerageren Kolganzen ook geregeld op wintergranen.

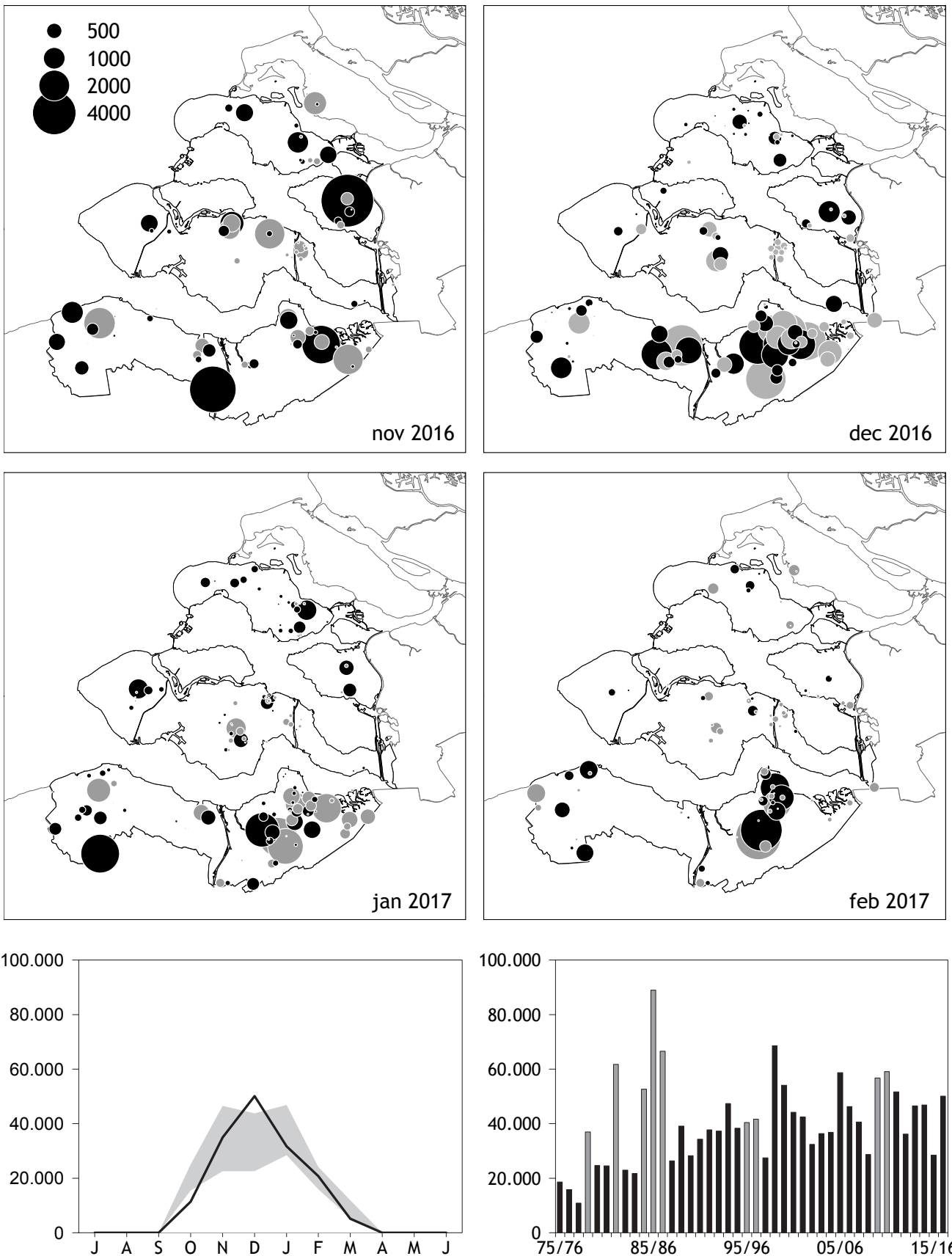
Sinds het midden van de vorige eeuw is het aantal in Noordwest-Europa overwinterende Kolganzen fors gestegen; andere populaties (vooral in Midden-Europa) zijn juist gekrompen. Het broedsucces van in Nederland overwinterende Kolganzen vertoont recent een dalende trend (Hornman *et al.* 2018). De Kolgans is een van de soorten waarvoor de provincie Zeeland het huidige ganzenrustbeleid ontwikkeld heeft.

Seizoen 2016/2017

De Kolgans was beduidend talrijker dan in het nogal magere 2015/16. Hoewel de aantallen in oktober nog ering waren, lag de piek van het verblijf in het eerste deel van het winterhalfjaar, met een fors totaal van 34.960 ex in november en de hoogste maandsom van 50.099 in december. Dit was tevens de op een na hoogste december-som ooit. Vanaf januari lagen de aantallen fors lager; de 5.155 in maart getelde ex

Kolgans, adult en juveniel, De Blikken Oostburg (J.Poortvliet)

*Figuur 4. Kolgans in Zeeland;
 (boven) verspreiding tijdens vier tellingen, november 2016 - februari 2017. Grijze stippen = natuur- & rustgebied,
 zwarte stippen = buiten natuur/rustgebied.
 (linksonder) aantalsverloop 2016/2017 (lijn) t.o.v. extremen 2013/14 - 2015/16 (grijs)
 (rechtsonder) jaarmaxima 1975/76 - 2016/17 (koude winters zijn grijs)*

Tabel 5.4.1. Percentage Kolganzen in de Zeeuwse ganzenrustgebieden, overige Natura 2000- en natuurgebieden en niet-natuurgebieden, seizoen 2016/2017.

Maand	% in rustgebieden	% overig Natura2000 en natuur	% buiten opvang/natuur
Oktober	62	6,9	31,1
November	28,7	15	56,3
December	52,8	4,9	42,3
Januari	45,9	3,7	50,5
Februari	35,8	10,5	53,7
Maart	46,4	8,4	45,3

Tabel 5.4.2. Aantal Kolganzen per Zeeuwse regio, 2016/2017. De hoogste maandsom is grijs gedrukt.

Regio	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Goeree-Overflakkee (Grev.)	0	0	0	0	1.122	0	2	270	70	0	0	0
Grevelingen	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0
Schouwen-Duiveland	0	0	0	169	2.599	1.701	2.342	877	24	0	0	0
St. Philipsland	0	0	0	0	11	0	2	0	0	0	0	0
Tholen	0	0	0	970	6.464	1.875	900	325	44	0	0	0
Oosterschelde	0	0	0	46	56	38	30	0	0	0	0	0
Noord-Beveland	0	0	0	0	42	119	0	19	0	0	0	0
Walcheren	0	0	0	0	736	446	1.100	122	93	0	0	0
Zuid-Beveland (west)	0	0	0	411	4.958	2.728	2.513	1.001	592	0	0	0
Zuid-Beveland (oost)	0	0	0	1.045	953	1.994	168	572	901	1	0	0
Westerschelde	0	0	0	0	7	0	16	1	0	0	0	0
West Zeeuws-Vlaanderen	0	0	0	2.528	4.437	5.419	5.783	2.936	855	0	0	0
Oost Zeeuws-Vlaanderen	0	0	0	6.186	13.575	35.779	18.829	14.638	2.576	0	0	0

Tabel 5.4.3. Aantal Kolganzen in Zeeland, maandtotaal 2005/06 -2016/17 en gemiddeld maandtotaal per vijfjaarlijkse periode 1990-2015. De hoogste maandsom in de vijfjaarlijkse perioden en vanaf 2005/2006 is grijs gedrukt.

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
2016/2017	0	0	0	11.355	34.960	50.099	31.685	20.763	5.155	1	0	0
2015/2016	5	1	0	25.041	22.591	22.544	28.415	24.161	11.920	2	1	1
2014/2015	0	2	2	15.506	29.054	43.797	46.859	15.936	9.138	0	1	0
2013/2014	0	1	0	20.350	46.508	37.786	29.307	19.741	5.386	0	1	1
2012/2013	4	1	0	6.204	36.201	30.389	25.403	16.879	15.015	75	1	0
2011/2012	0	0	0	10.150	31.384	51.638	28.228	14.236	8.226	3	0	0
2010/2011	1	5	0	17.961	25.452	36.129	59.076	26.584	8.281	9	6	0
2009/2010	0	0	6	4.845	22.106	39.654	56.739	38.120	16.682	0	2	2
2008/2009	0	1	0	83	15.174	28.709	26.803	22.599	12.003	5	10	0
2007/2008	1	0	3	4.690	26.935	39.465	40.615	26.114	13.810	3	7	2
2006/2007	1	0	2	4.190	25.986	44.808	46.291	27.256	6.502	21	1	2
2005/2006	0	2	0	4.027	22.101	49.827	58.661	31.262	13.461	19	4	0
2010/2011 - 2014/2015	1	2	0	14.034	33.720	39.948	37.775	18.675	9.209	17	2	0
2005/2006 - 2009/2010	0	1	2	3.567	22.460	40.493	45.822	29.070	12.492	10	5	1
2000/2001 - 2004/2005	1	1	3	3.496	21.384	31.566	36.903	26.298	9.718	489	1	1
1995/1996 - 1999/2000	1	1	3	1.475	16.353	33.746	43.645	31.845	11.218	19	2	1
1990/1991 - 1994/1995	0	0	0	76	4.996	31.705	35.766	28.670	9.172	0	0	0

vormden zelfs het laagste aantal voor die maand in 12 jaar.

Van oktober tot en met maart herbergde Zeeuws-Vlaanderen 50% tot 85% van de Zeeuwse winterpopulatie. Zuid-Beveland was goed voor 8 tot 29% van de Zeeuwse populatie; Tholen was goed voor 18% in november. Andere Zeeuwse regio's kwamen niet boven de 10%.

In 41 maand-gebiedcombinaties werden meer dan 1000 Kolganzen geteld. Deze waren verdeeld over Oost Zeeuws-Vlaanderen (29), West Zeeuws-Vlaanderen (5), Zuid-Beveland (3), Tholen (1) en Grevelingen (1).

Zes telgebieden herbergden tenminste twee maanden meer dan 1000 Kolganzen; vier in Oost Zeeuws-Vlaanderen (De Putting Hengstdijk, Riet- en Wulfsdijkpolder-zuid Hulst, Roverberg Graauwpolder en Catharinapolder Zaamslag) en één in West Zeeuws-Vlaanderen (De Blikken Nieuwvliet).

Gemiddeld werden in oktober-maart Kolganzen gemeld in 72 telgebieden; het gemiddelde per bezet

telgebied bedroeg 356 exemplaren.

Van oktober tot en met maart verbleef gemiddeld 53,4 % van de getelde Zeeuwse Kolganzen in natuur- en ganzenrustgebieden (maximum 68,9% in oktober). Dat is een lager percentage dan het vorige seizoen, maar vergelijkbaar met de scores tussen 2010 en 2015. Over het hele winterhalfjaar gezien verbleef meer dan 5 procent van de Zeeuwse Kolganpopulatie in de ganzenrustgebieden Saeftinghe (12,1%), De Putting (8,3%) en Groot Eiland (7,7%). Opvallend is het ontbreken van Yerseke Moer en Kapelse Moer in dit rijtje; ook gezamenlijk scoorden deze gebieden onder de 5 %. Ook veel andere rustgebieden herbergden een lager percentage dan voorgaand seizoen.

De afgelopen 10 seizoenen verbleef in de periode oktober-maart gemiddeld 4-5% van de Nederlandse kolganpopulatie in Zeeland. Ditmaal ging het gemiddeld om 4,2%, met een piek van 7,2% in december.

5.5. Grauwe Gans - *Anser anser*

Profiel

Met een broedpopulatie van meer dan 25.000 paar is de Grauwe Gans veruit de talrijkste in Nederland broedende ganzensoort. Het gros van deze broedvogels overwintert binnen de landsgrenzen en wordt dan vergezeld door broedvogels uit Scandinavië en Midden-Europa. In november zijn de aantallen in Nederland op zijn hoogst; dan verblijven hier de laatste jaren 422.000-452.000 exemplaren. Mogelijk wordt de populatie iets onderschat omdat de vogels deels buiten de regulier getelde watervogelgebieden verblijven. De broedresultaten van de Nederlandse broedvogels vertonen een dalende trend (Hornman *et al.* 2018). Het Verdronken Land van Saeftinghe is van oktober tot in januari een belangrijke verblijfplaats. De vogels foerageren hier vooral op wortelknollen van Riet en Zeebies en binnendijks op oogstresten en grasland (Castelijns & Jacobusse 2010). De Grauwe Gans is een van de soorten waarvoor de provincie Zeeland het huidige ganzenrustbeleid ontwikkeld heeft.

Seizoen 2016/2017

Het maximum aantal in Zeeland getelde Grauwe Ganzen (64.490 in december) vertoonde na een gestage daling in de afgelopen vijf seizoenen zo-
waar een toename. Dat is temeer opvallend omdat in oktober en november nog geen hogere aantallen geteld werden. Kennelijk zijn veel vogels pas eind november/begin december gearriveerd. Dat past in het beeld dat de aantalsopbouw wat naar achteren

lijkt te verschuiven. Ook de januarisom lag vergeleken met afgelopen seizoenen hoog, daarna namen de aantallen snel af. Verdwijnen doet de soort echter niet: er is inmiddels een substantiële broedpopulatie in de regio te vinden.

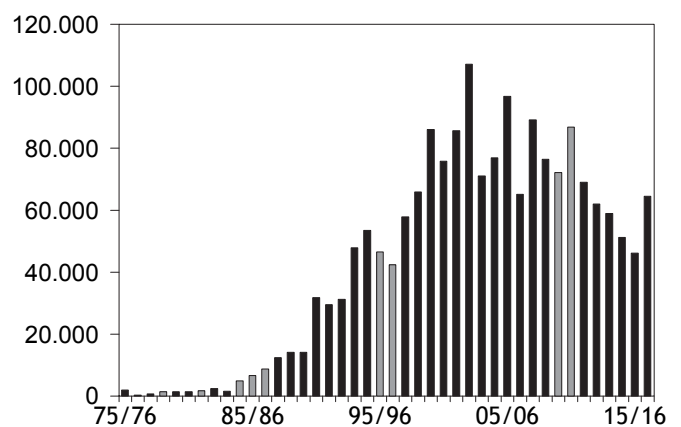
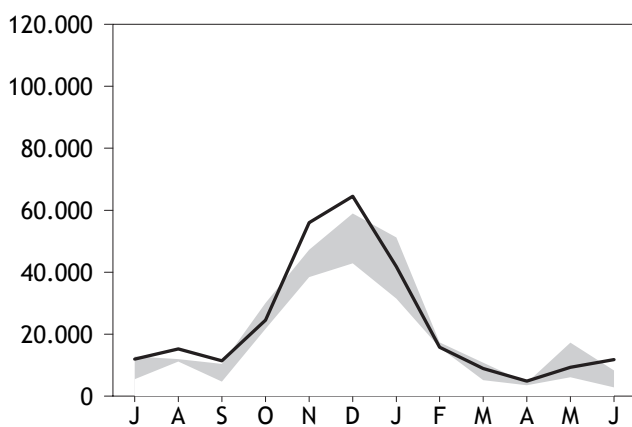
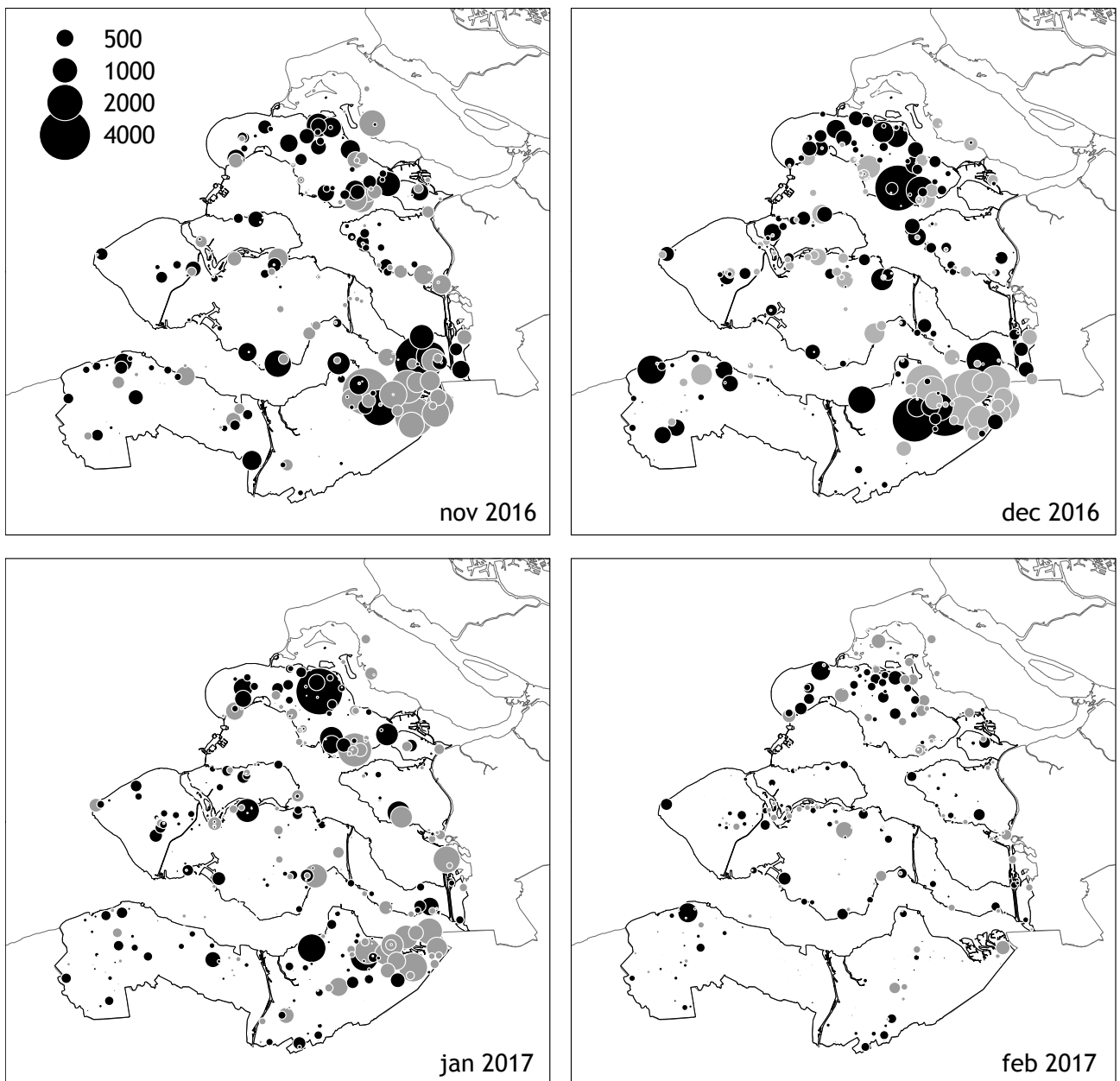
De Grauwe Gans is met afstand de meest verspreid voorkomende ganzensoort in Zeeland. Gemiddeld werd de soort in het winterhalfjaar per maand in 208 telgebieden opgemerkt (min. 125 in oktober, max. 273 in januari) en één op de vijf ingevoerde waarnemingen betreft deze soort.

Ondanks een recente afname is Oost Zeeuws-Vlaanderen nog altijd de belangrijkste Zeeuwse regio. Gemiddeld werden hier in het winterhalfjaar 12.142 ex geteld. Dat is beduidend meer dan vorig seizoen, maar nog altijd onder het gemiddelde over de laatste tien jaar. Schouwen-Duiveland was met een maandgemiddelde van 7.313 ex de tweede regio, elders kwam het wintergemiddelde nergens boven de 3.000 per maand. In een of enkele maanden werd die som wel overschreden op Tholen & St.Philipsland (november), westelijk Zuid-Beveland (november, december, januari), oostelijk Zuid-Beveland (november, december) en West Zeeuws-Vlaanderen (november, december).

Zeven telgebieden op of nabij Saeftinghe herbergden in oktober-maart tijdens tenminste twee maandelijkse tellingen meer dan 1000 ex: Koningin Emmapolder, Kruispolder Zuid, Graauwpolder Roverberg, Hedwige-polder, en

Grauwe Ganzen, Duinzoom Haamstede (J.W. Vergeer)

Figuur 5. Grauwe Gans in Zeeland;
 (boven) verspreiding tijdens vier tellingen, november 2016 - februari 2017. Grijs stippen = natuur- & rustgebied, zwarte stippen = buiten natuur/rustgebied.
 (linksonder) aantalsverloop 2016/2017 (lijn) t.o.v. extremen 2013/14 - 2015/16 (grijs)
 (rechtsonder) jaarmaxima 1975/76 - 2016/2017 (koude winters zijn grijs)

Tabel 5.5.1. Percentage Grauwe Ganzen in de Zeeuwse ganzenrustgebieden, overige Natura 2000- en natuurgebieden en niet-natuurgebieden, seizoen 2016/2017.

Maand	% in rustge-bieden	% overig Natura2000 en natuur	% buiten opvang/natuur
September	39	27	34
Oktober	49	13	38
November	35	12	54
December	40	20	40
Januari	34	14	52
Februari	11	25	64
Maart	35	25	40

Tabel 5.5.2. Aantal Grauwe Ganzen per Zeeuwse regio, 2016/2017. De hoogste maandsom is grijs gedrukt.

Regio	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Goeree-Overflakkee (Grev.)	24	9	527	850	1.149	505	385	196	80	28	285	54
Grevelingen	481	2.780	927	367	1.360	114	281	2.096	1.117	889	1.365	1.983
Schouwen-Duiveland	2.502	2.333	2.068	4.573	9.724	13.313	10.394	4.509	1.362	435	1.211	114
Krammer-Volkerak	99	18	115	0	58	205	2	0	36	42	200	146
St. Philipsland	660	704	232	638	637	0	186	302	164	71	416	169
Tholen	666	527	732	1.918	2.423	2.174	1.756	795	398	72	66	294
Oosterschelde	475	370	1.232	775	2.418	493	2.566	315	1.216	250	2.356	5.434
Zoommeer	1.139	858	0	0	558	14	1.224	307	731	642	1.450	2.514
Noord-Beveland	0	1.352	1.300	900	967	2.807	1.005	425	172	40	280	0
Veerse Meer	516	170	20	15	106	32	8	93	106	11	48	37
Walcheren	18	39	125	619	1.142	1.754	2.187	988	404	112	63	25
Zuid-Beveland (west)	844	941	1.138	1.896	3.999	4.424	3.925	2.284	1.314	973	1.087	745
Zuid-Beveland (oost)	10	276	397	1.036	7.926	4.315	1.763	625	417	160	155	130
Westerschelde	1.623	179	0	460	731	949	428	67	157	89	94	8
West Zeeuws-Vlaanderen	0	29	122	1.653	3.310	4.676	2.056	1.288	540	323	86	10
Oost Zeeuws-Vlaanderen	2.897	4.656	2.433	8.840	19.499	28.715	13.605	1.503	691	726	133	133

Tabel 5.5.3. Aantal Grauwe Ganzen in Zeeland, maandtotalen 2005/06 -2016/17 en gemiddeld maandtotaal per vijfjaarlijkse periode 1990-2015. De hoogste maandsom in de vijfjaarlijkse perioden en vanaf 2005/2006 is grijs gedrukt.

aantallen april-september niet compleet, grotendeels gebaseerd op tellingen rondom zoute wateren.

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
2016/2017	11.954	15.241	11.368	24.540	56.007	64.490	41.771	15.793	8.905	4.863	9.295	11.796
2015/2016	12.343	11.333	9.789	30.026	38.432	46.116	31.496	17.325	10.751	3.947	6.057	5.124
2014/2015	5.466	11.189	10.380	21.739	46.867	42.850	51.193	15.724	8.503	4.297	7.689	2.774
2013/2014	12.802	11.916	4.701	29.673	47.246	58.942	37.275	16.161	5.139	3.491	17.239	8.288
2012/2013	14.358	11.315	12.948	27.905	61.203	61.994	41.248	30.304	6.582	2.615	7.621	1.984
2011/2012	14.247	11.812	14.021	28.203	68.988	54.900	34.871	17.907	8.936	4.716	5.036	4.640
2010/2011	7.702	17.975	18.000	38.101	86.822	64.002	69.484	20.563	8.345	5.028	4.993	4.535
2009/2010	8.355	12.709	11.968	47.339	72.110	39.719	59.676	33.217	8.898	3.625	5.691	3.491
2008/2009	9.127	12.392	9.195	21.228	76.458	53.254	36.457	13.072	5.900	3.403	3.466	3.681
2007/2008	12.442	13.972	13.332	38.057	89.149	60.191	45.530	14.708	7.875	2.709	3.577	3.729
2006/2007	7.809	11.768	10.233	32.687	62.416	65.135	40.106	15.731	9.505	2.408	3.546	2.327
2005/2006	11.130	9.772	16.494	47.303	51.309	96.720	75.594	15.301	5.679	1.622	1.835	2.338
2010/2011 - 2014/2015	10.915	12.841	12.010	29.124	62.225	56.538	46.814	20.132	7.501	4.029	8.516	4.444
2005/2006 - 2009/2010	9.773	12.123	12.244	37.323	70.288	63.004	51.473	18.406	7.571	2.753	3.623	3.113
2000/2001 - 2004/2005	6.322	8.210	9.763	37.782	83.317	65.380	62.599	14.994	6.175	1.612	1.959	1.199
1995/1996 - 1999/2000	945	1.360	3.305	19.007	57.322	51.735	41.940	10.183	3.265	389	421	252
1990/1991 - 1994/1995			1.775	11.327	29.859	28.438	33.418	6.309	1.805			

Saeftinghe Speelmansgat, -IJselder en -Hondegat. Vergelijkbare aantallen waren elders alleen in de Zimmermanpolder bij Rilland ZB aanwezig. Meer dan 750 ex werden gedurende tenminste twee maanden gemeld in de Oost-Vogelpolder Lamswaarde OZVL, Louisapolder Nieuw-Namen OZVL, van Alsteinpolder Paal OZVL, Prosperpolder OZVL, Oosterschelde Zijpe—Bruinisse SD, Polder Vierbannen-zuid Ouwerkerk SD en Slikken van Flakkee-zuid GR.

Het gemiddelde percentage Grauwe Ganzen in rust- en natuurgebieden in de periode september 2016 – maart 2017 bedroeg 54,2 %. Dat is vrijwel gelijk aan vorig seizoen, maar lager dan de jaren ervoor. Ondanks de lokale afname is Saeftinghe nog altijd met afstand het belangrijkste opvanggebied: gemiddeld verbleef hier van september tot in maart 17 % van de Zeeuwse populatie (maximum 34,7 % in okto-

ber, minimum 2,4 % in februari). Dat is wat minder dan vorig seizoen.

Andere ganzenrustgebieden met in tenminste één wintermaand meer dan vier procent van de Zeeuwse populatie waren Zuidkust Schouwen (september), De Putting (oktober) en De Maire (november, januari, maart). Ten opzichte van vorig jaar viel de Yerseke Moer af.

Het aandeel van de in Zeeland verblijvende Grauwe Ganzen in de landelijke winterpopulatie (oktober-maart) bedroeg 11,5 %. De sinds 2010 fors dalende tendens van het Zeeuwse aandeel in de landelijke populatie lijkt gestopt, maar het percentage ligt nog aanzienlijk lager dan rond 2010.

In november en december verbleef meer dan 15% van de Nederlandse populatie binnen de provinciegrenzen, een score die voorgaande twee seizoenen niet werd behaald.

5.6. Grote Canadese Gans - *Branta canadensis*

Profiel

Nazaten van ontsnapte of uitgezette Canadese Ganzen zijn zich in delen van Noordwest-Europa in rap tempo tot een gewone broedvogel aan het ontwikkelen. Het westen van Nederland lijkt daarbij inmiddels koploper te zijn. De gehele Nederlandse broedpopulatie bedraagt 5.200-10.4000 paren. Veruit de meeste “canadese” ganzen behoren hier tot de ondersoort *B.c. canadensis*. De Nederlandse winterpopulatie nam jarenlang elk seizoen met een kwart toe. De huidige winterpopulatie in de monitoringgebieden bedraagt 28.000-33.000 ex (voornamelijk eigen kweek, aangevuld met Duitse en Belgische broedvogels) en groeit niet meer zo hard. Een deel van de populatie vertoeft in stedelijk gebied en wordt vaak niet meegeteld; de werkelijke winterpopulatie bedraagt naar schatting 50.000 ex (Hornman *et al.* 2018). In het noordelijk Deltagebied is een van de belangrijkste regio's voor de soort in ons land. Zeeland kent een relatief kleine, maar groeiende broedpopulatie, met een accent op Zeeuws-Vlaanderen. Hier worden ook buiten de broedtijd de meeste Grote Canadese Ganzen gemeld. De belangrijkste ruiconcentraties in Nederland zijn te vinden in het Volkerakmeer en de Westerschelde. De hoogste jaarsom in Zeeland groeide continu van begin jaren negentig tot 2011, maar neemt sindsdien eerder af dan toe.

Seizoen 2016/2017

Forse ruiconcentraties in de (na)zomer waren dit seizoen vooral in het Zoommeer en het Schelde-

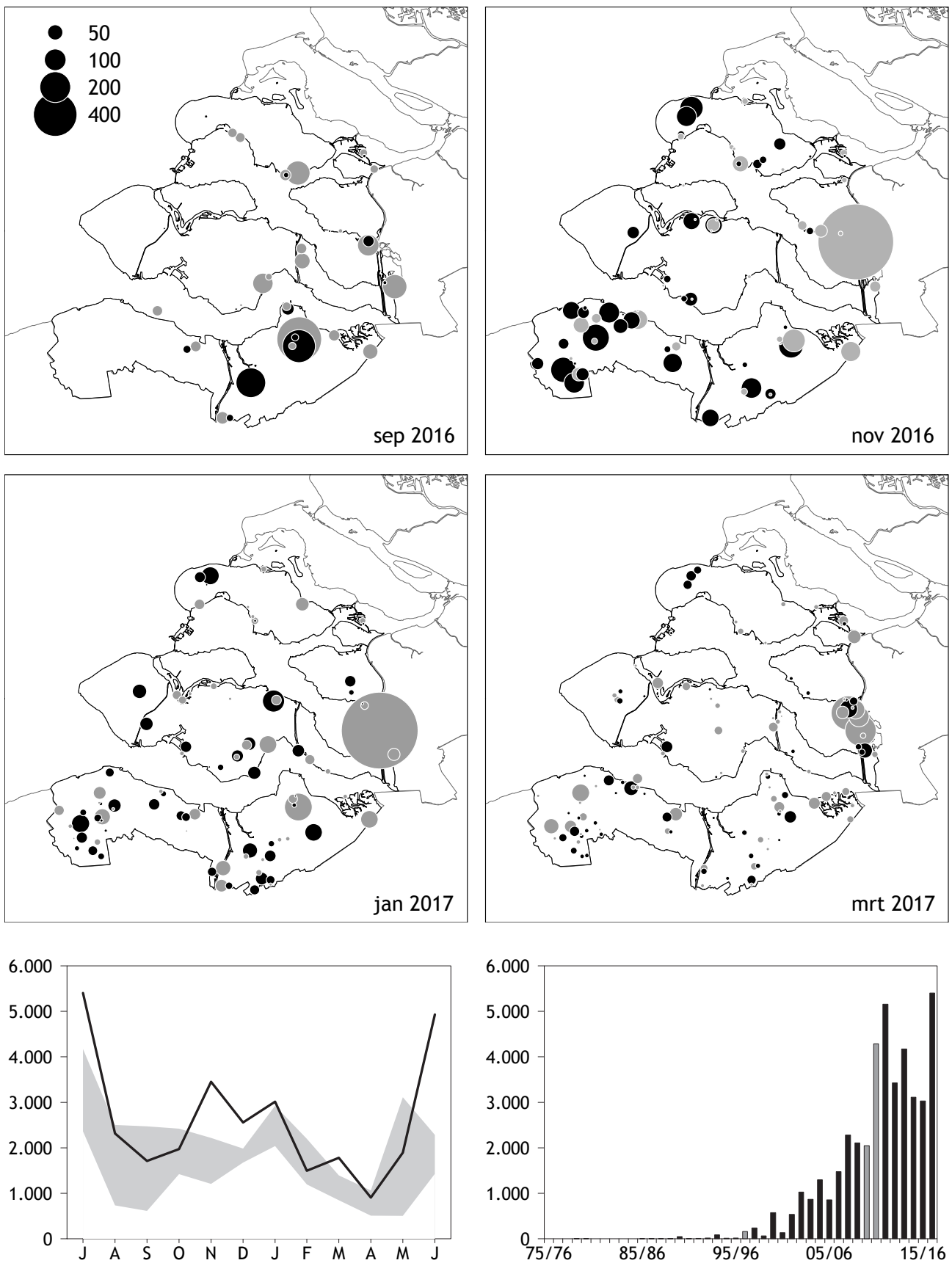
Rijnkanaal te vinden, het Zeeuwse deel van het Volkerakmeer bleef daar ver bij achter.

De Zeeuwse aantallen in de wintermaanden (oktober-maart) lagen gemiddeld boven die van voorgaande jaren. In november, december en maart werden nieuwe maandrecords geteld. De belangrijkste regio's in het winterhalfjaar waren West Zeeuws-Vlaanderen (gemm. 697 ex per maand), Zoommeer (490 ex) en Oost Zeeuws-Vlaanderen (488 ex). Gemiddeld werd de soort per wintermaand in 70 telgebieden opgemerkt, met een minimum van 36 gebieden in oktober en maximaal 100 in februari en maart. Eenentwintig telgebieden herbergden tenminste één wintermaand meer dan 100 Grote Canadezen; in Zoommeer-west, Schelde-Rijnkanaal, Oost-Vogelpolder Lamswaarde OZVL, De Putting Hengstdijk OZVL, Sophiapolder WZVL en Isabellapolder WZVL was dat meerdere maanden het geval.

76 telgebieden herbergden in een of meer wintermaanden tenminste 25 Grote Canadese Ganzen. Deze waren verdeeld over West Zeeuws-Vlaanderen (22 telgebieden), Oost Zeeuws-Vlaanderen (18), Zuid-Beveland (13), Schouwen-Duiveland (8), Tholen/Zoommeer (8), Walcheren (3) en Veerse Meer (1). Van alle 417 geregistreerde tellingen met Canadese Ganzen in het winterhalfjaar waren er 150 (36 %) met 1-5 ex, 145 (35 %) met 6-25 ex, 55 (13 %) met 6-50 ex, 39 (9 %) met 51-100 en 28 (7%) met meer dan 100 ex.

Grote Canadese Ganzen, Flaauwers Inlaag Schouwen (J.W. Vergeer)

Figuur 6. Grote Canadese Gans in Zeeland; (boven) verspreiding tijdens vier tellingen, september 2016 - maart 2017. Grijs stippen = natuur- & rustgebied, zwarte stippen = buiten natuur/rustgebied. (linksonder) aantalsverloop 2016/2017 (lijn) tov extremen 2013/14- 2015/16 (grijs) (rechtsonder) jaarmaxima 1975/76 - 2016/17 (koude winters zijn grijs)

Tabel 5.6.1. Percentage Grote Canadese Ganzen in de Zeeuwse ganzenrustgebieden, overige Natura 2000- en natuurgebieden en niet-natuurgebieden, seizoen 2016/2017.

Maand	% in rustgebieden	% overig Natura2000 en natuur	% buiten opvang/natuur
Oktober	21,3	40,7	38
November	11,4	41,9	46,7
December	13,5	14,1	72,4
Januari	12,3	55,6	32,1
Februari	19,8	47,2	33,1
Maart	18,2	53,2	28,6

Tabel 5.6.2. Aantal Grote Canadese Ganzen per Zeeuwse regio, 2016/2017. De hoogste maandsom is grijs gedrukt.

Regio	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Goeree-Overflakkee (Grev.)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	37	0	0
Grevelingen	10	16	0	0	8	7	7	4	5	2	8	0
Schouwen-Duiveland	0	162	191	134	338	612	167	141	70	13	22	64
Krammer-Volkerak	435	112	15	7	12	5	9	2	23	0	10	114
St. Philipsland	562	112	14	0	0	0	0	0	37	8	53	603
Tholen	60	84	5	0	72	0	45	25	27	8	8	37
Oosterschelde	594	15	120	0	3	0	0	184	340	32	1.342	528
Zoommeer	2.412	702	0	0	1.170	0	1.200	214	354	258	104	3.322
Noord-Beveland	0	35	0	0	2	0	0	0	0	0	12	0
Veerse Meer	4	0	0	16	0	2	17	11	26	4	2	9
Walcheren	65	20	1	8	31	2	91	67	31	11	4	0
Zuid-Beveland (west)	18	331	97	14	222	333	362	76	79	54	157	33
Zuid-Beveland (oost)	0	38	196	0	25	172	88	108	114	23	40	62
Westerschelde	139	5	22	10	1	0	0	2	24	61	81	117
West Zeeuws-Vlaanderen	0	364	16	1.086	951	1.068	397	354	327	205	30	0
Oost Zeeuws-Vlaanderen	1.102	317	1.032	697	614	354	631	309	324	188	19	40

Tabel 5.6.3. Aantal Grote Canadese Ganzen in Zeeland, maandtotalen 2005/06 -2016/17 en gemiddeld maandtotaal per vijfjaarlijkse periode 1990-2015. De hoogste maandsom in de vijfjaarlijkse perioden en vanaf 2005/2006 is grijs gedrukt.

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
2016/2017	5.401	2.313	1.709	1.972	3.449	2.555	3.014	1.497	1.781	904	1.892	4.929
2015/2016	3.029	1.936	613	2.422	1.439	1.788	2.423	1.438	1.055	509	504	1.641
2014/2015	2.362	733	2.472	2.174	1.205	1.985	2.923	2.198	1.392	1.060	3.111	2.284
2013/2014	4.172	2.503	971	1.419	2.216	1.673	2.037	1.195	847	947	2.421	1.429
2012/2013	2.919	3.428	2.526	2.372	2.627	1.646	2.282	1.276	1.171	927	2.669	2.057
2011/2012	3.485	3.504	5.155	1.450	1.703	1.800	3.564	1.541	1.607	499	482	1.592
2010/2011	1.822	2.625	4.285	2.366	1.282	895	2.393	1.315	872	427	936	1.210
2009/2010	1.305	1.260	1.027	1.381	1.012	1.890	2.046	845	897	189	210	1.426
2008/2009	1.008	2.108	1.804	870	1.002	636	539	515	657	187	404	1.389
2007/2008	860	1.175	2.265	2.281	564	750	1.575	548	580	112	182	736
2006/2007	241	547	1.474	467	748	1.084	1.281	599	546	56	198	69
2005/2006	81	610	470	768	854	671	856	159	305	53	31	221
2010/2011 - 2014/2015	2.952	2.559	3.082	1.956	1.807	1.600	2.640	1.505	1.178	772	1.924	1.714
2005/2006 - 2009/2010	699	1.140	1.408	1.153	836	1.006	1.259	533	597	119	205	768
2000/2001 - 2004/2005	41	498	607	282	368	260	267	205	189	11	35	120
1995/1996 - 1999/2000	3	17	195	19	18	9	14	25	16	1	4	18
1990/1991 - 1994/1995	0	0	5	3	3	5	21	4	2	0	0	0

De bijdrage van Zeeland aan de landelijke populatie is het grootst in nazomer en herfst, al moet gezegd dat het percentage van tientallen procenten deels veroorzaakt wordt door een matige teldekking elders. Van oktober tot en met maart verbleef gemiddeld 11 % procent van de landelijke populatie binnen de provincie-grenzen. Dat is iets hoger dan de afgelopen drie seizoenen.

In de periode oktober-maart verbleef gemiddeld 58,2% van de Zeeuwse Grote Canadese Ganzen

in natuur- en ganzenrustgebieden. De volgende ganzenrustgebieden herbergden tenminste in één maand in deze periode >5% van de Zeeuwse populatie: De Putting (oktober, januari) en Saeftinghe (november, december). Ten opzichte van vorig seizoen vallen Baarzande en de Hogerwaardpolder af. Wegens het grotendeels ontbreken van tellingen buiten de natuur- en ganzenrustgebieden in het zomerhalfjaar heeft het geven van percentages voor die periode weinig zin.

5.7. Brandgans - *Branta leucopsis*

Profiel

Al eeuwen overwinteren er groepen Brandganzen in het noorden en zuidwesten van Nederland. De vogels broeden in Arctisch Rusland, van de Kola en Kanin schiereilanden oostwaarts tot Nova Zembla. Na een dieptepunt in de jaren vijftig is de Russische broedpopulatie fors in omvang gestegen. Via de Baltische Zee arriveren de vogels in oktober/november in Nederland. In de jaren zeventig ontstond in het op de trekroute gelegen Baltische gebied een broedpopulatie op Gotland, Oland en de kust van Estland. Deze vogels verblijven 's winters goeddeels in Nederland en mengen zich daar met de Russische broeders. De Baltische broedpopulatie bestaat uit enkele duizenden paren en is tegenwoordig stabiel. Begin jaren tachtig ontstond ook in Nederland een broedpopulatie, die na een snelle groei momenteel 8.900-25.500 paar omvat. Recent groeit deze broedpopulatie minder hard ten gevolge van afschot in de zomermaanden. Het zwaartepunt bevindt zich in de noordelijke en oostelijke Delta. De Nederlandse broedvogels mengen 's winters met de Russische en Baltische gasten, waardoor er uitwisseling tussen deze populaties plaatsvindt. Brandganzen voeden zich in Nederland voornamelijk met kortgrazige vegetaties, deels op buitendijkse schorren en platen en deels op wintergranen. Daarnaast wordt gevoerd op oogstresten van suikerbieten en dergelijke. De totale Nederlandse winterpopulatie groeide de laatste jaren van 350.000 tot circa 800.000 vogels, het leeuwendeel dus van de op 1 miljoen exemplaren geschatte flyway. Sinds 2011/12 ligt de winterpiek

weer iets lager, maar wel op een hoog peil (Hornman *et al.* 2018). De Brandgans is een van de soorten waarvoor de provincie Zeeland het huidige ganzenrustbeleid ontwikkeld heeft.

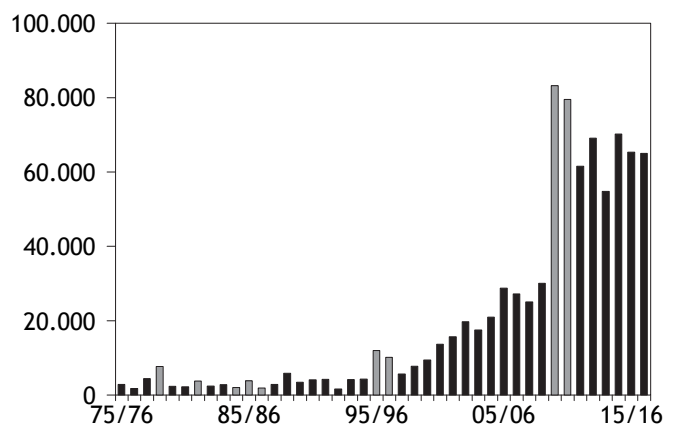
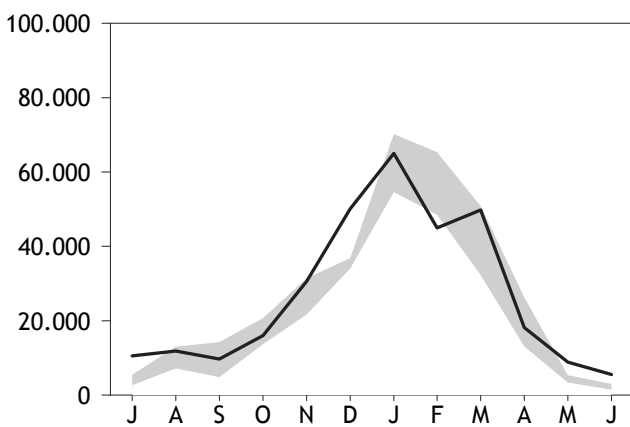
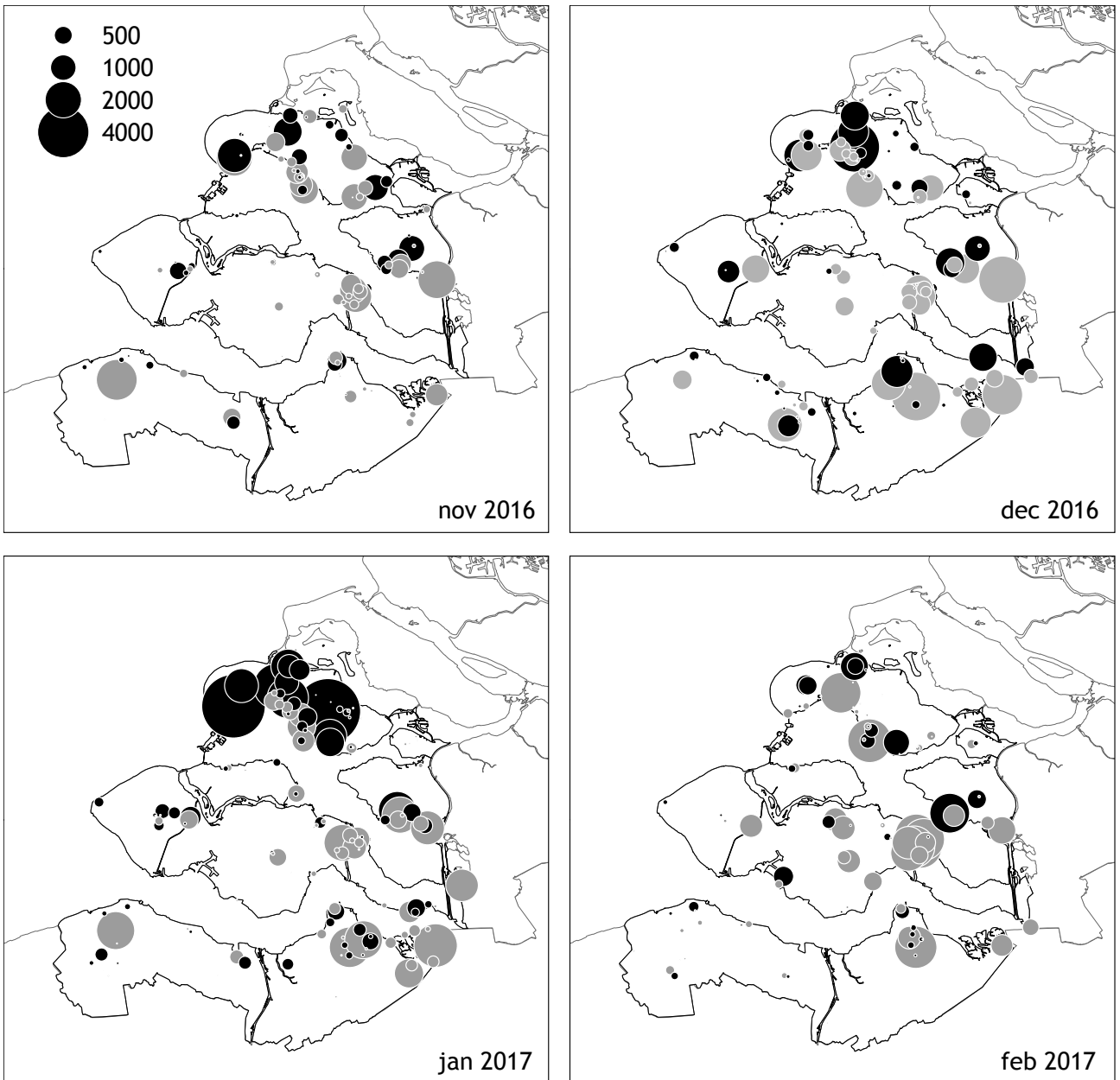
Seizoen 2016/2017

Het seizoensmaximum van de Brandgans lag vrijwel gelijk aan dat van vorig seizoen. Ondanks een lichte afname sinds 2011/12 is sprake van een bestendiging van het hoge peil. Zoals gebruikelijk de laatste jaren viel de seizoenspiek van 65.019 ex in januari. De gemiddelde groeps grootte in het winterhalfjaar is bij de Brandgans groter dan bij alle andere Zeeuwse soorten; gemiddeld werden per bezet telgebied in oktober-maart 515 exemplaren geteld (minimum 235 in oktober, maximum 622 in maart). Daar staat tegenover dat het gemiddelde van 83 bezette telgebieden per wintermaand duidelijk achter blijft bij dat van de Grauwe Gans.

De 78 tellingen met meer dan 1000 Brandganzen tussen oktober en maart werden gedaan in de Grevelingen (1), Schouwen-Duiveland (29), Tholen & Sint Philipsland (12), Zuid-Beveland (17), West Zeeuws-Vlaanderen (2), Oost Zeeuws-Vlaanderen (13) en Walcheren (4). In de meeste regio's lag het aantal grote groepen wat lager dan vorig seizoen, alleen op Zuid-Beveland (vooral Yerseke Moer) lag het gelijk en in Oost Zeeuws-Vlaanderen en op Walcheren werden er wat meer geteld. Telgebieden waar in het winterhalfjaar in tenminste drie maanden meer dan 1000 Brandganzen gemeld

Brandganzen, Duinzoom Haamstede (J.W. Vergeer)

Figuur 7. Brandgans in Zeeland;
 (boven) verspreiding tijdens vier tellingen, november 2016 - februari 2017. Grijs stippen = natuur- & rustgebied, zwarte stippen = buiten natuur/rustgebied.
 (linksonder) aantalsverloop 2016/2017 (lijn) tov extremen 2013/14- 2015/16 (grijs)
 (rechtsonder) jaarmaxima 1975/76 - 2016/17 (koude winters zijn grijs)

Tabel 5.7.1. Percentage Brandganzen in de Zeeuwse ganzenrustgebieden, overige Natura 2000- en natuurgebieden en niet-natuurgebieden, seizoen 2016/2017.

Maand	% in rustgebieden	% overig Natura2000 en natuur	% buiten opvang/natuur
Oktober	61,2	13	25,8
November	47	21,1	32
December	46,8	17,6	35,6
Januari	39,6	6,7	53,7
Februari	65,5	12,3	22,2
Maart	50,1	29,1	20,9
April	65,8	21,1	13,1

Tabel 5.7.2. Aantal Brandganzen per Zeeuwse regio, 2016/2017. De hoogste maandsom is grijs gedrukt.

Regio	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Grevelingen	177	612	265	0	1.803	6	794	395	2.306	428	291	705
Schouwen-Duiveland	2.436	6.167	3.291	4.338	10.856	14.849	31.136	9.694	12.159	3.617	3.105	832
Krammer-Volkerak	0	18	0	0	0	0	0	0	0	70	4	7
St. Philipsland	184	18	46	0	0	140	10	8	166	149	69	132
Tholen	19	843	512	1.948	5.566	7.645	7.499	4.892	13.140	4.888	1.913	376
Oosterschelde	7.040	0	0	150	1.355	1.310	490	217	715	0	205	2.112
Zoommeer	0	1.232	0	0	0	0	0	0	24	144	88	663
Noord-Beveland	0	307	700	50	55	61	206	230	0	0	0	0
Veerse Meer	400	0	2	0	0	0	0	0	385	246	118	152
Walcheren	0	0	170	302	716	2.078	2.142	846	4.132	554	0	0
Zuid-Beveland (west)	265	343	1.127	162	471	1.196	834	4.361	2.285	255	1.175	216
Zuid-Beveland (oost)	0	26	834	2.123	3.871	7.310	7.373	18.952	7.143	3.875	1.377	0
Westerschelde	2	0	0	505	0	6	200	2	4	99	28	270
West Zeeuws-Vlaanderen	0	896	762	2.143	2.752	994	2.587	540	967	641	113	0
Oost Zeeuws-Vlaanderen	9	1.391	1.964	4.262	3.112	14.526	11.748	4.801	6.316	3.207	348	54

Tabel 5.7.3. Aantal Brandganzen in Zeeland, maandtotaal 2005/06 -2016/17 en gemiddeld maandtotaal per vijfjaarlijkse periode 1990-2015. De hoogste maandsom in de vijfjaarlijkse perioden en vanaf 2005/2006 is grijs gedrukt.

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
2016/2017	10.532	11.853	9.673	15.983	30.557	50.121	65.019	44.938	49.742	18.173	8.834	5.519
2015/2016	3.787	7.169	12.236	19.521	21.663	34.044	54.612	65.349	50.823	20.008	3.358	3.012
2014/2015	2.679	13.031	14.273	20.676	25.480	36.158	70.187	52.450	42.949	13.079	4.129	1.901
2013/2014	5.436	7.947	4.835	13.678	31.454	36.824	54.795	48.453	32.258	26.311	5.308	1.427
2012/2013	2.842	8.768	6.533	9.331	19.754	48.579	69.069	65.405	54.425	25.315	5.089	2.548
2011/2012	2.299	5.990	13.448	9.776	15.183	25.051	61.522	51.985	31.974	14.112	1.763	3.837
2010/2011	2.165	8.198	11.570	12.276	16.377	68.565	77.507	79.489	42.443	19.019	2.348	2.756
2009/2010	962	4.319	3.965	9.291	17.413	31.438	75.557	83.190	30.378	25.584	3.436	2.362
2008/2009	1.546	4.695	2.016	4.343	4.939	16.703	26.340	30.077	25.079	14.435	1.191	2.481
2007/2008	1.194	2.739	4.134	2.672	13.001	21.924	22.878	25.033	17.722	16.189	1.114	1.567
2006/2007	1.094	2.876	4.731	2.022	6.611	11.376	15.061	27.224	17.842	12.856	381	1.041
2005/2006	1.232	2.021	6.586	2.761	9.375	12.233	28.763	26.654	26.085	14.012	3.899	762
2010/2011 - 2014/2015	3.084	8.787	10.132	13.147	21.650	43.035	66.616	59.556	40.810	19.567	3.727	2.494
2005/2006 - 2009/2010	1.206	3.330	4.286	4.218	10.268	18.735	33.720	38.436	23.421	16.615	2.004	1.643
2000/2001 - 2004/2005	243	266	407	355	3.144	8.972	15.015	16.559	14.200	7.657	85	197
1995/1996 - 1999/2000	0	35	41	53	2.060	4.931	6.315	8.259	5.671	1.485	5	2
1990/1991 - 1994/1995				60	1.316	2.907	3.474	1.248	645	124		

werden, waren te vinden op Schouwen-Duiveland (Polder Schouwen tussen Brijdorpe en Elkerzeesche Weg), Burgh- en Westlandpolder, Karrevelden Scharendijke), Tholen (Scherpenissepolder bestoven Platte Weg, Vrouw Belya-, Deurloo- en Razernijpolder), Walcheren (Schellach beoosten Zanddijkse weg), Zuid-Beveland (Yerseke Moer Reeweg-Dwarsweg, Yerseke Moer west van Akkerse Weg) en Oost Zeeuws-Vlaanderen (De Putting Hengstdijk, Saeftinghe Gasdam)

Van oktober tot en met april verbleef gemiddeld 71 % van de Zeeuwse Brandganzen in de ganzenrustgebieden en natuurgebieden. Dat is vrijwel gelijk aan het voorgaande seizoen. Het percentage op reguliere landbouwgronden getelde Brandganzen bedroeg in deze periode gemiddeld 29 % (ook vrijwel gelijk aan vorig seizoen), met een piek van 53,7 % in januari. Het lijkt erop dat het aantal Brandganzen op reguliere landbouwgrond omhoog schiet tijdens kouder winterweer.

De Yerseke Moer (gemiddeld 14,4 % van de Zeeuwse populatie, max. 33,6 % in februari) is de Zuidkust

van Schouwen voorbij gestreefd als belangrijkste ganzenrustgebied. Zowel het gemiddelde van 10,8 % als het maximum van 14,4 % in april lagen in Zuidkust Schouwen aanmerkelijk onder die van voorgaande drie seizoenen. Rustgebied Saeftinghe herbergde met gemiddeld 11,7 % voor het eerst meer dan 10% van de Zeeuwse populatie. In oktober ging het hier zelfs om 25,7 %.

Minstens 7,5 % van de Zeeuwse populatie was in een enkele maand te vinden in de ganzenrustgebieden De Putting (februari), Baarzande (november) en Kapelse Moer (februari).

Het aandeel in Zeeland verblijvende Brandganzen in de landelijke winterpopulatie (oktober-april) lag met 7,6 % voor het derde achtereenvolgende jaar wat lager dan het voorgaande seizoen. In geen enkele wintermaand verbleef meer dan 10% van de Nederlandse populatie in de provincie (max. 9,1 % in maart). Het relatieve belang van de Zeeuwse populatie op landelijke schaal is kleiner dan de structureel gegroeide winterpopulatie doet vermoeden.

5.8. Rotgans - *Branta bernicla*

Profiel

De meeste in Nederland verblijvende Rotganzen (ook wel Zwartbuikrotganzen genoemd) behoren tot de nominaatvorm *Branta bernicla bernicla*, die broedt in Arctisch Rusland, met het Taimyr schiereiland als zwaartepunt. Het broedsucces wisselt sterk, onder meer onder invloed van de lemming-cyclus. Recent was het broedsucces goed in 2014, slecht in 2015 en matig in 2016 (Hornman *et al.* 2018, WWT 2017). De vogels verblijven slechts een drietal maanden op de broedplaatsen en arriveren in november, na een tocht van zo'n vijfduizend kilometer door Rusland en het Baltische gebied, in Noordwest-Europa. In Nederland verblijven van oktober tot in mei Rotganzen in het noordelijk kustgebied en in de Delta. De winterpopulatie bestaat uit circa 25.000 – 50.000 individuen, terwijl tijdens een piek in het voorjaar korte tijd circa 75.000 – 120.000 exemplaren binnen de landsgrenzen verblijven om op te vetten voor de trek naar het noorden. De winterpopulatie van Noordwest-Europa kreeg in de jaren dertig en veertig van de vorige eeuw een flinke tik door het instorten van zeegraspopulaties. Sinds de jaren vijftig is sprake van een geleidelijke toename, die wordt onderbroken door periodes met een gering broedsucces. De Delta-winterpopulatie vertoont recent weer enige groei.

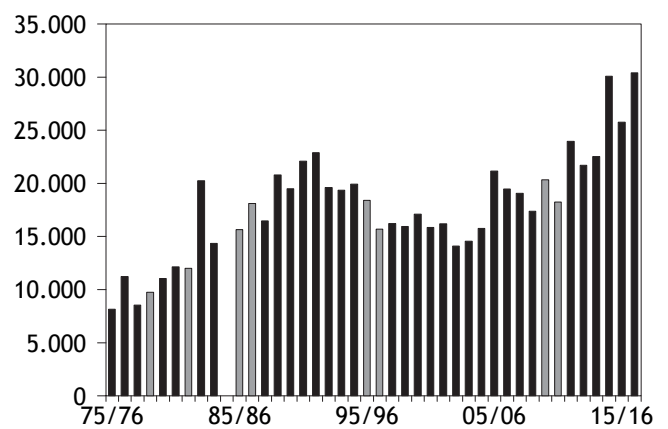
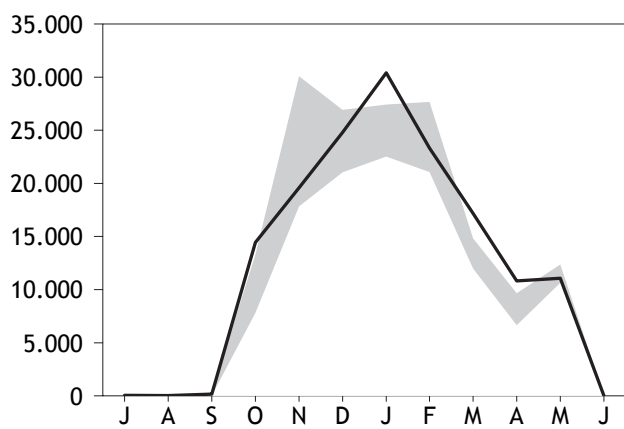
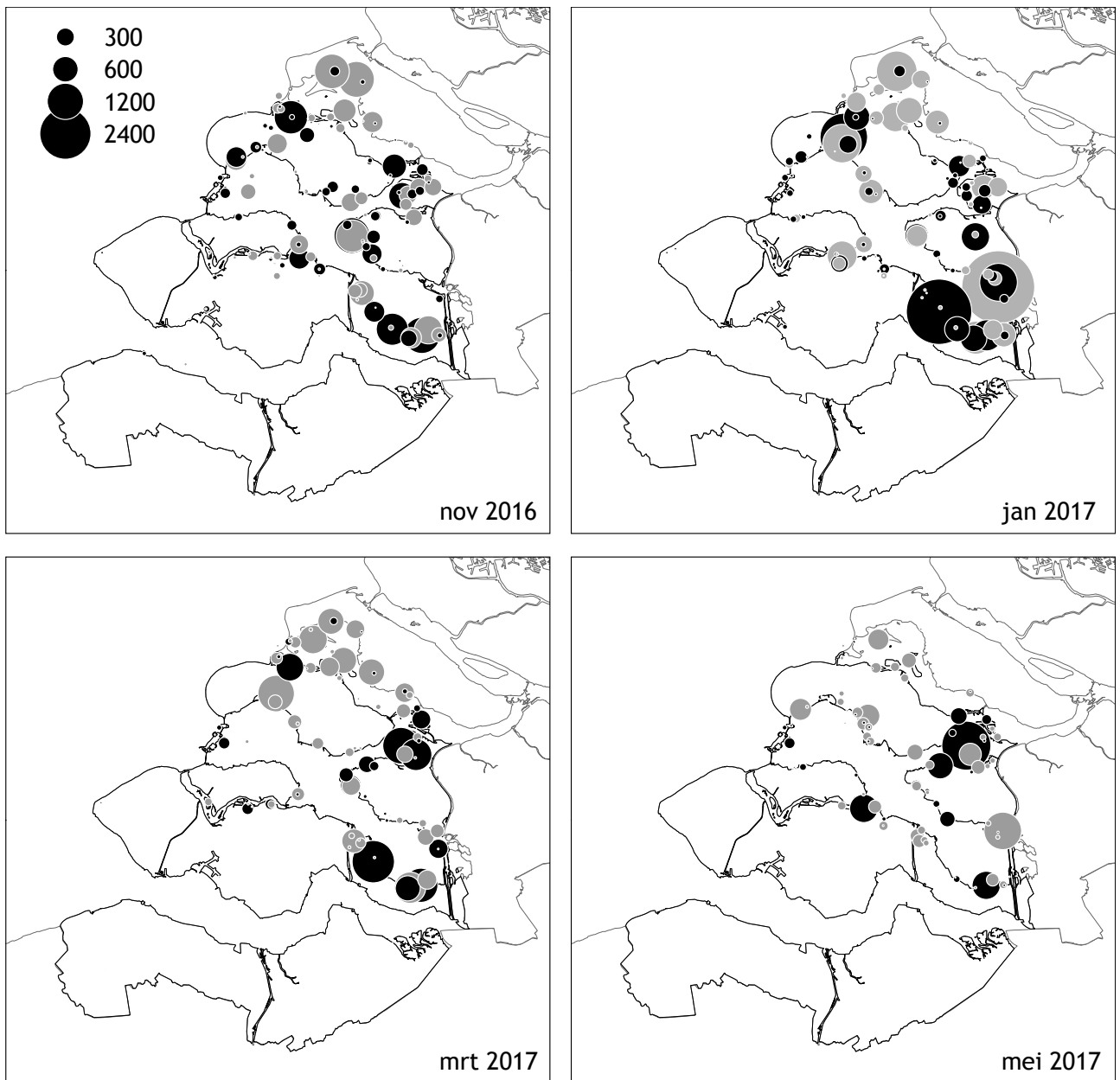
Zeeuwse Rotganzen foerageerden lange tijd voornamelijk op zeegras, maar door de sterke afname hiervan zijn de vogels hun voedsel steeds eerder en meer op binnendijkse kortgrazige vegetaties gaan zoeken. Het voorkomen van de nauw verwante Witbuikrotganzen en Zwarte Rotganzen wordt besproken in hoofdstuk 5.9.

Seizoen 2016/2017

Rotganzen doen het momenteel goed in de Delta. Voor het vijfde opeenvolgende jaar werden een aantal nieuwe maandmaxima bereikt, ditmaal in oktober (14.429 ex) en januari (30.409 ex). De recente magere broedresultaten hebben kennelijk nog geen negatieve invloed op de Delta-populatie. De aantalspiek ligt sinds 2011 vaak in januari, voorheen waren november en december de piekmaanden. Ook later in het voorjaar waren wederom behoorlijke aantallen aanwezig; voor het zesde opeenvolgende jaar werden in mei meer dan 10.000 ex geteld. Ondanks het feit dat Rotganzen geregeld binnendijks foerageren, blijft de soort van alle Zeeuwse ganzen het meest gebonden aan zilte milieus, met een sterk accent op het Oosterschelde-bekken. In de door Rotganzen bezette telgebieden werden in de periode oktober-maart gemiddeld 283 exemplaren geteld. Daarmee is het een van meest geconcen-

Rotganzen, Spuisluis zeezijde Brouwersdam (J.W. Vergeer)

*Figuur 8. Rotgans in Zeeland;
 (boven) verspreiding tijdens vier tellingen, november 2016- mei 2017. Grijsz stippen = natuur- & rustgebied, zwarte stippen = buiten natuur/ rustgebied.
 (linksonder) aantalsverloop 2016-2017 (lijn) tov extremen 2013/14 - 2015/16 (grijs)
 (rechtsonder) jaarmaxima 1975/76 - 2016/2017 (koude winters zijn grijs)*

Tabel 5.8.1. Percentage Rotganzen in de Zeeuwse ganzenrustgebieden, overige Natura 2000- en natuurgebieden en niet-natuurgebieden, seizoen 2016/2017.

Maand	% in rustgebieden	% overig Natura2000 en natuur	% buiten opvang/natuur
Oktober	8,6	54,9	36,5
November	9	42,7	48,3
December	9,3	39,1	51,5
Januari	7,1	46,7	46,2
Februari	9,4	47,1	43,4
Maart	13,4	39,7	46,9
April	21,2	38,3	40,5
Mei	15,3	37,2	47,6

Tabel 5.8.2. Aantal Rotganzen per Zeeuwse regio, 2016/2017. De hoogste maandsom is grijs gedrukt.

Regio	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Goeree-Overflakkee (Grev.)	0	1	69	3.555	1.636	1.906	860	1.880	1.401	6	91	0
Grevelingen	2	17	85	1.553	1.903	3.574	4.504	5.262	2.819	1.912	828	1
Schouwen-Duiveland	8	6	2	1.294	3.397	3.002	4.961	2.109	2.540	625	1.750	1
Krammer-Volkerak	0	0	0	0	61	140	0	0	0	0	29	0
St. Philipsland	0	0	0	1.885	1.119	2.821	1.209	1.324	2.396	1.875	2.610	1
Tholen	1	0	2	1.013	3.278	1.093	2.286	1.528	1.470	2.164	2.666	2
Oosterschelde	25	10	2	3.402	4.108	3.667	8.950	5.157	2.322	1.363	1.455	2
Zoommeer	0	0	0	0	0	0	0	0	242	0	0	0
Noord-Beveland	0	0	0	0	198	580	147	293	0	280	110	0
Veerse Meer	0	0	0	0	32	0	0	0	51	63	0	0
Walcheren	0	0	0	1	52	1	38	7	4	3	0	0
Zuid-Beveland (west)	0	0	0	172	876	2.289	1.436	2.077	273	191	1.023	0
Zuid-Beveland (oost)	0	0	0	1.517	2.830	5.636	5.983	3.674	3.645	2.341	500	0
Westerschelde	0	0	0	2	8	0	2	0	0	1	0	0
West Zeeuws-Vlaanderen	0	0	0	0	19	6	0	0	1	0	0	0
Oost Zeeuws-Vlaanderen	1	0	0	5	1	0	0	0	1	0	0	0
Voordelta	0	0	8	30	60	74	33	14	6	0	7	1

Tabel 5.8.3. Aantal Rotganzen in Zeeland, maandtotalen 2005/06 -2016/17 en gemiddeld maandtotaal per vijfjaarlijkse periode 1990-2015. De hoogste maandsom in de vijfjaarlijkse perioden en vanaf 2005/2006 is grijs gedrukt.

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
2016/2017	37	34	168	14.429	19.578	24.789	30.409	23.325	17.171	10.824	11.069	8
2015/2016	20	20	111	9.431	19.132	21.037	25.758	23.015	14.833	9.645	11.483	24
2014/2015	11	22	251	13.308	30.080	26.923	27.420	27.662	11.981	6.648	12.356	18
2013/2014	20	15	20	7.812	17.838	21.713	22.514	21.066	12.138	9.392	10.631	26
2012/2013	7	11	32	10.879	18.906	15.620	21.699	19.217	10.933	9.958	10.104	8
2011/2012	5	13	23	13.702	19.401	22.556	23.955	16.315	19.838	16.500	11.074	29
2010/2011	9	13	21	13.159	16.709	11.947	17.417	18.229	17.257	12.124	8.673	15
2009/2010	12	16	35	9.473	20.335	18.951	17.761	16.144	14.327	15.842	13.240	24
2008/2009	26	28	72	3.503	14.313	17.371	11.793	16.302	16.786	13.760	10.505	27
2007/2008	19	20	26	9.052	19.053	15.851	17.542	17.841	15.707	17.411	10.807	15
2006/2007	12	14	364	14.086	19.331	16.410	17.533	18.036	19.471	12.143	10.150	19
2005/2006	20	18	94	6.852	17.255	21.151	19.776	17.902	19.372	16.386	12.334	114
2010/2011 - 2014/2015	10	15	69	11.772	20.587	19.752	22.601	20.498	14.429	10.924	10.568	19
2005/2006 - 2009/2010	18	19	118	8.593	18.057	17.947	16.881	17.245	17.133	15.108	11.407	40
2000/2001 - 2004/2005	15	15	113	9.262	14.159	14.126	14.067	13.762	13.042	11.388	8.819	24
1995/1996 - 1999/2000	13	11	368	9.996	15.098	15.879	14.800	11.656	14.716	14.036	10.034	25
1990/1991 - 1994/1995	0	0	240	13.511	19.737	19.329	19.438	17.393	16.780	13.015	10.585	0

treerd voorkomende Zeeuwse ganzensoorten. Van oktober tot en met maart verbleef meer dan 61 % van de Zeeuwse Rotganzen rond de Oosterschelde en 24 % rond de Grevelingen. Kleinere aantallen verbleven in de monding van de Westerschelde, het Veerse Meer, de Voordelta en binnendijks op de noordelijke eilanden.

Concentraties van meer dan 500 vogels waren in het winterhalfjaar in tenminste drie maanden te vinden bij de Oosterschelde (Prunje Noord, St Pieterspolder-Kijkuit haven Yerseke, haven Roelshoek-St. Pieterspolder, Tweede Bathpolder-haven Roelshoek, Rattekaai West, oude veerhaven St.Philipsland-Rammegors, slikken Dortsman Noord) en de Grevelingen (Slikken van Flakkee Noord –en Zuid, Veermansplaten en Markenje).

Van oktober tot en met mei verbleef gemiddeld 54,9 % van de Zeeuwse Rotganzen in natuur- en ganzenrustgebieden. Dat percentage is vrijwel gelijk aan vorig seizoen. De maandwaarden schommelden tussen 48,5 % (december) en 63,5 % (oktober). De belangrijkste ganzenrustgebieden voor de Rotgans zijn de Zuidkust Schouwen (gemm. 6 %, max. 8,9 % in maart) en de Yerseke Moer (3,7 %, max. 14,8 % in april).

Van oktober tot en met mei verbleef gemiddeld 43 % van de Nederlandse Rotgans-populatie in Zeeland. Dat is het hoogste percentage van de laatste 10 jaar. Van november tot en met februari is het relatieve belang van de Zeeuwse populatie het grootst: gemiddeld verbleef liefst 52 % van de Nederlandse populatie tijdens deze wintermaanden in de regio.

5.9. Overige soorten

5.9.1. Knobbelzwaan *Cygnus olor*

Slechts een gering deel van de circa 31.000- 36.000 in Nederland overwinterende Knobbelzwanen verblijft binnen de Zeeuwse provinciegrenzen. De landelijke trend was positief in 1975-2000 en oogt sindsdien stabiel. In Zeeland lagen de maandsommen in het winterhalfjaar (oktober-maart) wat hoger dan in de voorgaande vier seizoenen. De hoogste maandsom in de winter lag voor het eerst sinds 2011 boven de 1000 ex (1.039 in januari). Het Zeeuwse aandeel in de landelijke winterpopulatie (oktober-maart) bedroeg gemiddeld 3,8 %, met een piek van 4,9 % in maart.

De verspreidingskaart geeft de hoogste aantallen per telgebied in de periode september-april. Het accent op de stagnante bekkens Grevelingen, Krammer-Volkerak, Zoommeer en Veerse Meer is goed zichtbaar. Binnendijks zijn vooral de Schouwse zuidkust, Tholen, het platte van Walcheren en delen van (West) Zeeuws-Vlaanderen van belang. De meeste binnendijkse locaties bestaan uit open water en/of open grasland.

Groepen van meer dan 100 ex werden in oktober-maart alleen gemeld bij de Veersmansplaten GR (december, februari), Zoommeer-West (januari) en de Plaat van de Vliet KV (oktober, december). De

nazomer-concentraties in het Zeeuwse deel van het Krammer-Volkerak waren kleiner dan de laatste jaren gebruikelijk, maar in het westelijk deel van het Zoommeer werden juist opvallend forse aantallen gemeld. De piek van 2.838 ex in het westelijk deel van het Zoommeer in juni was zelfs van on-Zeeuwse proportie. Binnen het agrarisch gebied worden in het winterhalfjaar zelden meer dan 25 ex in een telgebied gemeld. De grootste groepen bevonden zich hier bij Anna-Jacobapolder (47 ex februari), Polder Vierbannen Nieuwerkerk (34 januari), Schakerloopolder Tholen (28 maart) en Beooster Eedepolder Sint Kruis (23 december). Het voorkomen in stedelijk gebied wordt alleen tijdens de midwintertelling geregistreerd en is ook dan niet compleet.

5.9.2. Zwarte Zwaan *Cygnus atratus*

Nazaten van ontsnapte en verwilderde Zwarte Zwanen zijn tegenwoordig jaarrond in ons land te vinden. De landelijke winterpopulatie bedraagt circa 140-180 ex en de zoete Deltawateren vormen de belangrijkste verblijfplaats. In Zeeland is de soort jaarrond aanwezig. De aantallen zijn het hoogst in de nazomer en tijdens de wintermaanden. Na een paar seizoenen met stagnerende aantallen

Indische Ganzen, De Blikken Oostburg (J. Poortvliet)

was de Zwarte Zwaan in 2016/17 plots weer wat talrijker. Vijf van de zes maanden van het winterhalfjaar kenden een hogere maandsom dan ooit te voren, het wintergemiddelde bedroeg 47 ex. De aantalspiek van 68 ex in februari was het hoogst getelde aantal ooit. Opvallend is dat de aantallen in de nazomer beïndrukkend onder die in het winterhalfjaar lagen. Het accent in de verspreiding lag op Tholen, het Zeeuwse deel van het Volkerakmeer, het Veerse Meer en de zuidkust van Schouwen. Meldingen van meer dan 5 ex in het winterhalfjaar kwamen van de Priestermeet- en Bartelmeetpolder bij Sint Annaland TH (41 ex!), Noordweihoek (26) en Zuidweihoek (23) Scherpenisse TH, Haringvreter VM (7) en Goudplaat VM (6). Van oktober tot en met maart verbleef gemiddeld 29,8% van de tijdens de maandelijkse tellingen opgemerkte Zwarte Zwanen in Nederland binnen de provinciegrenzen. Niet eerder was het Zeeuwse aandeel van de landelijke populatie zo groot.

5.9.3. Wilde Zwaan *Cygnus cygnus*

Nederland ligt in het uiterste zuidwesten van het overwinteringsgebied van de Wilde Zwaan. De aantallen nemen hier toe tengevolge van de groeiende flywaypopulatie. Na een piek in 2010/2011 verblijven maximaal 2000-4000 ex. in ons land.

Van november tot en met maart waren Wilde Zwanen in Zeeland te vinden, maar het gemiddeld aantal lag sinds 2010 alleen in 2011/12 lager. Het gros van de vogels verbleef in de Grevelingen en op Schouwen; van november tot en met februari waren hier circa 40 ex te vinden. De vogels werden geregeld opgemerkt op de Veermansplaten GR, tussen Ouwkerk en Oosterland SD en rond Zonnemaire SD. Bezuiden de Oosterschelde werden slechts enkele waarnemingen van kortstondig pleisterende kleine groepjes gedaan (Waarneming.nl). Het Zeeuwse aandeel in de landelijke winterpopulatie in oktober-maart bedroeg 4,4%, met een piek van 9 % in oktober.

5.9.4. Sneeuwganzen *Anser caerulescens*

Jaarlijks verblijven tenminste tientallen exemplaren van deze uit Noord-Amerika afkomstige ganzensoort in ons land. Meestal gaat het om uit gevangenschap ontsnapte en verwilderde ex. Zo duiken in ons land geregeld gekleurde vogels op die deel uitmaken van een fikse broedpopulatie van een park in Nordrhein-Westfalen (Hornman *et al.* 2016). Inmiddels zijn enkele zekere broedgevallen binnen de landsgrenzen bekend en worden jaarlijks enige broedverdachte paren gemeld, maar van een serieuze broedpopulatie is nog geen sprake. In Zeeland worden tegenwoordig vrijwel jaarrond Sneeuwganzen gezien. Hoewel het ongetwijfeld

vooral om uit gevangenschap afkomstige vogels gaat, is het voorkomen van transatlantische dwaalgasten niet geheel uit te sluiten. Vaak gaat het dan om groepen Sneeuwganzen, zoals de 16 ex op Saeftinghe in december 1990.

Tijdens de maandelijkse tellingen in het winterhalfjaar werd slechts eenmaal een solitaire Sneeuwganzen gemeld, en wel in januari in de Reigersbergse Polder bij Rilland ZB. Op Waarneming.nl zijn voorts meldingen van kortstondig pleisterende solitaire vogels uit de meeste Zeeuwse regio's te vinden.

5.9.5. Taigarietganzen *Anser fabalis*

Deze (onder)soort overwinterde in Nederland vooral in het noordoosten, dat beschouwd kon worden als een uitloper van de belangrijkste winterse pleisterplaatsen in noordoost-Duitsland. De gehele Nederlandse winterpopulatie is echter sterk geslonken, waarnemingen in het westen des lands zijn rondt zeldzaam geworden.

Gedurende de maandelijkse tellingen werden geen Taigarietganzen gemeld. Op Waarneming.nl is een gedocumenteerde en goedgekeurde melding te vinden op 4 augustus 2016 bij Arnemuiden.

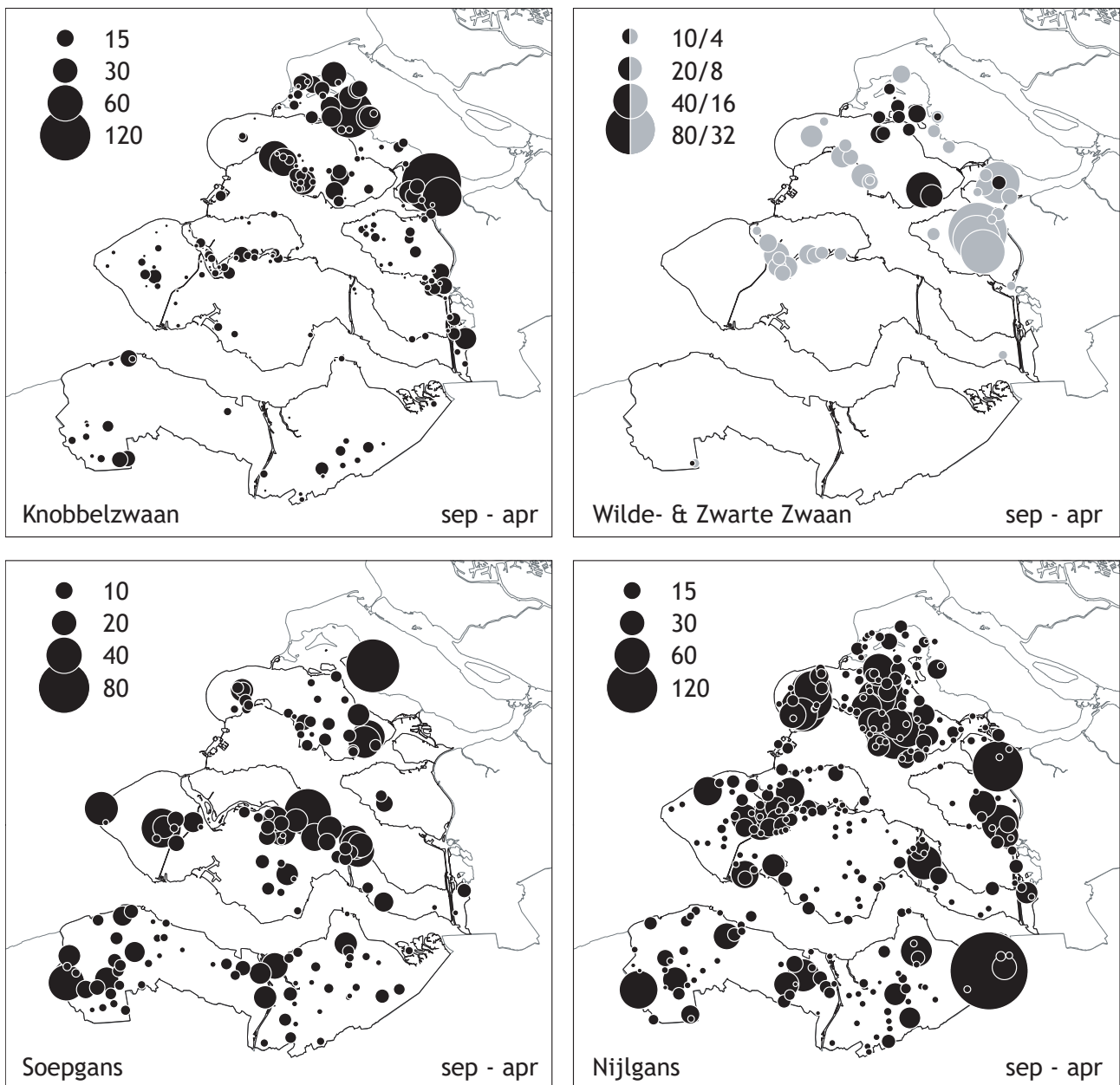
Voor een overzicht van de determinatieproblematiek wordt verwezen naar Koffijberg & Hornman (2010). Mocht u menen met een Taigarietganzen van doen te hebben, dan wordt aanbevolen een goede beschrijving en liefst ook foto's te maken.

5.9.6. Kleine Rietganzen *Anser brachyrhynchus*

Een groot deel van de op Spitsbergen broedende populatie Kleine Rietganzen overwintert in Nederland (vooral Zuidwest-Friesland) en rond Damme in de West-Vlaamse Oostkustpolders. De Vlaamse en – vooral-Nederlandse winterpopulatie neemt recent af omdat steeds meer vogels in Denemarken gaan overwinteren (Hornman *et al.* 2016). De Zeeuwse Delta ontbeert reguliere pleisterplaatsen, maar er vindt wel doortrek van de Vlaamse overwinteraars plaats. In het winterhalfjaar 2016/17 werd de soort 13 maal opgemerkt tijdens maandelijkse tellingen, waarbij januari met 9 meldingen de boventoon voerde. Zeven maal betrof het meer dan 1 ex: Polder Schouwen bij Haamstede SD (11 ex december, 5 ex januari), Burgh- en Westlandpolder SD (12 ex januari), Westenschouwse Inlaag (12 ex januari), Prunje Zuid SD (7 ex januari), Grijskerke-St.Laurens WA (4 ex januari) en Zeedorp-Eendragtspolder OZVL (18 ex januari). Waarneming.nl geeft een beeld van de langs de Noordzeekust doortrekkende groepen.

5.9.7. Dwergganzen *Anser erythropus*

Het leeuwendeel van de 's winters binnen de landsgrenzen verblijvende Dwergganzen is afkomstig van een herintroductieproject in Zweeds Lapland. De bedoeling is dat de vogels in een relatief 'veilig' land

Figuur 9. Verspreiding van respectievelijk Knobbelzwaan, Wilde & Zwarte Zwaan, Soepgans en Nijlgans in Zeeland, seizoenmaxima per telgebied. Figuur rechtsboven: grijze stippen = Zwarte Zwaan, zwarte stippen = Wilde Zwaan.

als Nederland overwinteren. Deze strategie leek te werken, maar recent is de broedpopulatie sterk verminderd. Bovendien lijken recent uitgezette jonge Dwergganzen minder geneigd om in Nederland te overwinteren (Hornman *et al.* 2018). Het Nederlandse totaal van 53 ex in de winter 2016/17 lag desondanks boven dat van voorgaande drie seizoenen. Het Oudeland van Strijen in de Hoekse Waard is de belangrijkste overwinteringslocatie. In Zeeland werd tijdens de maandelijkse tellingen een Dwerggans gemeld op 17 december 2016 in de Sirjanslandpolder SD. Eind maart verbleven korte tijd twee ex in de Yerseke Moer ZB (Waarneming.nl).

5.9.8. Soepgans *Anser anser forma domestica*

De maandelijkse tellingen wijzen uit dat nazaten van

verwilderde boerenganzen en parkganzen zowel in stedelijk gebied als op het platteland en in open natuurgebieden te vinden zijn. Veelal gaat het om jaar rond verblijvende vogels, maar in groepen migrerende Grauwe Ganzen duiken ook geregeld vogels met kenmerken van de gedomesticeerde ondersoort op. De meeste tellers registreren de aanwezige 'soepganzen' in hun reguliere telgebied, maar in stedelijk gebied is het beeld verre van compleet. De aantalspiek van 392 ex viel in februari: opvallend, daar de mid-wintertelling in januari door een betere dekking van stedelijk gebied vaak de hoogste maandsom oplevert. De aantalspiek lag voor het zesde achtereenvolgende jaar lager dan die van het voorgaande seizoen. Dat suggereert een afname van de aantallen Soepganzen, een ontwikkeling die ook op landelijk schaal speelt

(Hornman *et al.* 2016). In het winterhalfjaar werden meer dan 25 Soepganzen gemeld in de Bewester Eedepolder bij Aardenburg WZVL (oktober-maart), Buttinge-Middelburg Griffioen (november-maart), Zuidkapelle-Baaiweg WA (februari) en de Yerseke Moer (november, februari).

5.9.9. Indische Gans *Anser indicus*

Verwilde Indische Ganzen broeden sinds enige tijd in Noordwest-Europa, met een accent op Nederland en Zweden. Veel Nederlandse broedvogels overwinteren niet ver van de broedplaatsen. De landelijke aantallen dalen sinds 2005 (Hornman *et al.* 2016). In de Delta broeden slechts enkele paren; de winterpopulatie is hier navenant klein. Van oktober 2015 tot en met maart 2016 werd de soort verspreid over de provincie 12 keer gemeld tijdens de maandelijkse tellingen, met een accent op West Zeeuws-Vlaanderen. De meeste meldingen betreffen 1-3 exemplaren, vaak te midden van andere ganzen. De enige uitzondering betreft een groep van 6 ex in de Sophiapolder WZVL op 17 oktober 2016. Op Waarneming.nl zijn losse meldingen van één tot enkele ex in vrijwel alle regio's te zien, het minst op de Bevelanden.

5.9.10. Kleine Canadese Gans *Branta hutchinsii minima*

De Kleine Canadese Gans is in Nederland grotendeels beperkt tot delen van Noord-Holland, elders is hij veel schaarser dan de sterk in opkomst zijnde Grote Canadese Gans. In Zeeland is de Kleine Canadese Gans een rariteit. In het seizoen 2016/2017 werd de soort in zes maand/gebiedcombinaties vastgesteld. De vogels kunnen in alle regio's opduiken, met een accent op West Zeeuws-Vlaanderen (vooral de Sophiapolder, zie ook Waarneming.nl). Nu en dan lijkt verwarring met de Grote Canadese gans op te treden.

5.9.11. Witbuikrotgans *Branta hrota*

De van Spitsbergen en Frans-Jozefland afkomstige Witbuikrotganzen overwinteren in Noordoost-Engeland en Denemarken en zakken vooral in strenge winters soms met honderden naar Nederland af. In de meeste zachte winters zijn de sterk kustgebonden Witbuiken in Nederland tamelijk zeldzaam. In Zeeland verblijven ze vooral nabij de Oosterschelde, de Grevelingen en de Noordzeekust.

De tamelijk milde winter van 2016/17 bracht bescheiden aantallen witbuiken naar Zeeland. Tijdens de maandelijkse tellingen werd de soort viermaal opgemerkt, met name langs de Zeeuws-Vlaamse Noordzeekust en de aangrenzende monding van de Westerschelde en eenmaal bij Viane SD langs de Oosterschelde. De vogels van West Zeeuws-Vlaanderen waren van begin december tot 10 maart aanwe-

zig. Elders dook de soort incidenteel op, vooral langs de kust en bij het Veerse Meer (Waarneming.nl).

5.9.12. Zwarte Rotgans *Branta nigricans*

De Zwarte Rotgans broedt in Arctisch Alaska en de aangrenzende delen van Canada en Siberië. Jaarlijks overwinteren kleine aantallen van deze soort in Engeland, Ierland en langs de Franse atlantische kust. Ook in Nederland wordt de soort tegenwoordig jaarlijks opgemerkt tussen gewone Rotganzen, met name in het Waddengebied en in de Delta. In Zeeland worden jaarlijks circa 1-10 exemplaren ontdekt. Dit jaar werd de soort tussen november en maart zes maal opgemerkt (steeds 1 ex) tijdens de maandelijkse tellingen in de Grevelingen (Markenje, Hompelvoet), op Schouwen (Prunje Noord, Burg- en Westlandpolder), Zuid-Beveland (Roelshoek) en langs de Philipsdam. Op Schouwen werden incidenteel tot 3 ex gemeld; de vogels verbleven hier geregeld in de Prunje. Incidentele meldingen kwamen van Saeftinghe OZVL en Sint Philipsland (Waarneming.nl).

5.9.13. Roodhalsgans *Branta ruficollis*

De wereldpopulatie van de Roodhalsgans neemt af, maar het aantal overwinteraars in Nederland (en Zeeland) vertoont opvallenderwijs juist een toename (Hornman *et al.* 2016). Met een landelijk maximum van circa 25 vogels blijft de soort echter een krent in de ganzenpap. In Zeeland werd de soort in het winterhalfjaar 2016/17 vier keer gemeld tijdens maandelijkse tellingen: Sint Pieterspolder Yerseke ZB (december, januari), Stinkgat TH (februari) en Frederikspolder Kortgene NB (december). Opvallend genoeg ging het steeds om 6-8 exemplaren. Deze groep vertoefde vanaf 12 december tot begin februari geregeld in de provincie en werd ook in de omgeving van genoemde locaties gemeld. Op Schouwen en Walcheren werd incidenteel een enkel ex gezien (Waarneming.nl).

5.9.14. Nijlgans *Alopochen aegyptiacus*

De landelijke trend van de Nijlgans is sinds 2005 stabiel, maar de Zeeuwse trend vertoont fikse schommelingen en lijkt de laatste jaren weer wat te stijgen. Tijdens de midwintertelling (de meest complete telling van de soort) in januari 2017 werden 868 ex geteld, dat is boven het midwinter-gemiddelde van 717 ex over 2010-2016. Kort na het broedseizoen is de soort nog wat talrijker, getuige de 906 tijdens de zomerganzentelling van juli 2017 getelde ex (de Boer 2017); de (niet complete) reguliere tellingen van juni en juli leverden vergelijkbare aantallen op. Na februari namen de maandtotalen zienderogen af.

Nijlganzen zijn overal in de provincie te vinden. In het winterhalfjaar kwamen de meeste meldingen

van Schouwen-Duiveland (30%), Oost Zeeuws-Vlaanderen (15%) en Walcheren (14%), maar telefacten kunnen hier een rol spelen.

Van oktober tot en met maart werden in zes maand-gebiedcombinaties meer dan 75 ex gemeld: 17/12/2017 Polder Schouwen bij Haamstede SD 76 ex, 14/01/2017 Noordgouwepolder west SD 83 ex, 19/02/2017 Polder Burgh en Westland SD 94 ex en 11/10/2016 Rammegors TH 115 ex. Op 25 juli 2016 werden liefst 779 ex geteld op het Schelde-

Rijnkanaal.

Gemiddeld werden in de periode oktober-maart in Zeeland per bezet telgebied 7,7 Nijlganzen geteld.

Dat is iets minder dan in het vorige seizoen. In de loop van het winterhalfjaar nam het gemiddelde af van 15,9 in oktober tot 4,3 in maart.

Het aandeel van Zeeland in de landelijke populatie in oktober-maart lag met 3,5% wat lager dan vorig jaar. In oktober verbleef 4,4% van de in Nederland getelde Nijlganzen in de provincie.

6. Literatuur

- BOELE A., VAN BRUGGEN J., SLATERUS R., KOFFIJBERG K., VERGEER J.W. & VAN DER MEIJ T. 2018. Broedvogels in Nederland in 2016. Sovon-rapport 2018/01. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- DE BOER V. 2015. Zomerganzen in Zeeland in 2015. Sovon-rapport 2015/28. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- DE BOER V. 2017. Zomerganzen in Zeeland in 2017. Sovon-rapport 2017/47. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- VAN BOMMEL F.P.J., KWAK R.G.M., VAN DER JEUGD H.J., GULDEMOND A., VAN DER WEIJDEN A.G.G. 2006. Ervaringen met de opvang van ganzen op de klei. Seizoen 1, 2005/2006. Alterra-Technische Rapportage. Wageningen.
- CASTELIJNS H. & JACOBUSSE CH. 2010. Spectaculaire toename van Grauwe ganzen in Saeftinghe. De Levende natuur 111: 45-48.
- HORNMAN M., HUSTINGS F., KOFFIJBERG K., KLAASSEN O., VAN WINDEN E., SOVON GANZEN- EN ZWANENWERK GROEP & SOLDAAT L. 2013. Watervogels in Nederland in 2010/2011. Sovon-rapport 2013/02, Waterdienst-rapport BM 13.01. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- HORNMAN M., HUSTINGS F., KOFFIJBERG K., KLAASSEN O., VAN WINDEN E., SOVON GANZEN- EN ZWANENWERK GROEP & SOLDAAT L. 2013. Watervogels in Nederland in 2011/2012. Sovon-rapport 2013/66, RWS-rapport BM 13.27. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- HORNMAN M., HUSTINGS F., KOFFIJBERG K., KLAASSEN O., KLEEFSTRA R., VAN WINDEN E., SOVON GANZEN- EN ZWANENWERK GROEP & SOLDAAT L. 2015. Watervogels in Nederland in 2012/2013. Sovon-rapport 2015/01, RWS-rapport BM 14.27. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- HORNMAN M., HUSTINGS F., KOFFIJBERG K., KLAASSEN O., VAN WINDEN E., SOVON GANZEN- EN ZWANENWERK GROEP & SOLDAAT L. 2016. Watervogels in Nederland in 2014/2015. Sovon-rapport 2016/54, RWS-rapport BM 16.15. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- HORNMAN M., KOFFIJBERG K., VAN WINDEN E., KLAASSEN O., SOVON GANZEN- EN ZWANENWERK GROEP & SOLDAAT L. 2018. Watervogels in Nederland in 2015/2016. Sovon-rapport 2018/07, RWS-rapport BM 18.08. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- HORNMAN M. & VAN WINDEN E. 2013. Verspreiding van ganzen in Nederland en de afzonderlijke provincies in 2007-2012 in relatie tot het opvangbeleid. Sovon-rapport 2013/35. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- VAN DER JEUGD H.J. & DE BOER V. 2006. Zomerganzen in het Deltagebied in 2006. Sovon-inventarisatierapport 2006/12. SOVON Vogelonderzoek Nederland. Beek-Ubbergen.
- KOFFIJBERG K. & HORNMAN M. 2010. Het 'rietganzen-complex'. Sovon-Nieuws 23 (1):18-19
- PROVINCIE ZEELAND. 2014. Zeeuws Ganzenakkoord. Uitgangspunten voor het ganzenbeleid- en beheer in Zeeland. Brief GS 18 november 2014. Middelburg.
- PROVINCIE ZEELAND. 2015. Aanwijzingenvaststelling begrenzing van ganzenrustgebieden. Provinciaal blad 2015 nr. 6889, 15 oktober 2015.
- SCHEKKERMAN H., HORNMAN M. & VAN WINDEN E. 2013. Monitoring van het gebruik van ganzenfoerageergebieden in Nederland in 2011/12. Sovon-rapport 2013/17. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- WWT. 2017. Goose & Swan Monitoring Programme: survey results 2016/17 Dark-bellied Brent Goose Brant bernicla bernicla. WWT/JNCC/SNH, Slimbridge.

Websites:

WAARNEMING.NL

Bijlage I

Overzicht percentage ganzen en Kleine Zwaan in de ganzenrustgebieden, overige natuurgebieden en gebieden zonder beschermde status, seizoen 2016/2017.

Kleine Zwaan

Gebied	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Braakman				0,0	7,3	0,0	3,1	0,5				
De Maire				0,0	11,5	54,9	2,8	11,5				
totaal rustgebieden				0,0	18,8	54,9	5,9	12,0				
overig Vogelrichtlijng gebied				83,9	44,4	23,1	48,4	82,0				
overig natuur				0,4	6,1	1,0	0,0	0,3				
overig buiten natuurgebied				15,7	30,7	21,0	45,7	5,8				
natuur& rustgebied totaal				84,3	69,3	79,0	54,3	94,2				
overig buiten natuurgebied				15,7	30,7	21,0	45,7	5,8				
% in rustgebieden				0,0	18,8	54,9	5,9	12,0				
% overig Natura2000 en natuur				84,3	50,6	24,1	48,4	82,3				
% buiten rustgebied/natuur				15,7	30,7	21,0	45,7	5,8				

Toendrarietgans

Gebied	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Zuidkust Schouwen				0,0	0,0	0,1	0,1	0,1				
Braakman				0,5	0,0	0,0	0,0	0,0				
Baarzande				0,0	0,0	0,0	0,0	30,7				
De Maire				0,0	0,0	2,5	0,0	2,0				
Saeftinghe				0,7	0,0	2,1	0,0	0,0				
Groot Eiland				0,0	0,0	0,0	3,0	0,0				
Ganzenreservaat de Poel				0,0	0,0	0,0	0,0	0,0				
Van Haftenpolder				0,0	0,0	0,0	0,0	6,4				
Kapelse Moer				0,0	0,0	0,8	0,0	0,0				
totaal rustgebieden				1,2	0,0	5,5	3,1	39,1				
overig Vogelrichtlijng gebied				0,0	2,6	1,0	1,5	20,7				
overig natuur				1,2	0,0	0,4	14,0	0,4				
overig buiten natuurgebied				97,6	97,4	93,1	81,4	39,8				
natuur& rustgebied totaal				2,4	2,6	6,9	18,6	60,2				
overig buiten natuurgebied				97,6	97,4	93,1	81,4	39,8				
% in rustgebieden				1,2	0,0	5,5	3,1	39,1				
% overig Natura2000 en natuur				1,2	2,6	1,3	15,5	21,1				
% buiten rustgebied/natuur				97,6	97,4	93,1	81,4	39,8				

Kolgans

Gebied	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Zuidkust Schouwen				0,0	0,0	0,0	0,0	1,2	0,0			
De Putting				20,0	1,4	5,3	6,0	7,9	9,0			
Braakman				7,9	1,7	8,9	1,7	0,1	4,4			
Axelse Kreek				0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0			
Baarzande				11,0	5,8	2,0	4,0	0,1	0,5			
De Maire				0,4	0,5	0,0	0,2	0,7	0,0			
Hogerwaardpolder				2,6	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0			
Saeftinghe				10,8	16,2	25,4	12,2	0,7	7,3			
Groot Eiland				0,0	0,0	6,6	18,0	21,5	0,1			
Ganzenreservaat de Poel				2,6	0,2	2,7	3,0	1,8	11,5			
Kapelse Moer				0,2	0,1	0,3	0,6	0,3	6,2			
Yerseke Moer				6,4	2,3	1,4	0,1	1,3	7,4			
Scherpenissepolder				0,0	0,3	0,1	0,0	0,1	0,0			
totaal rustgebieden				62,0	28,7	52,8	45,9	35,8	46,4			
overig Vogelrichtlijng gebied				3,4	8,2	1,3	0,4	2,6	2,5			
overig natuur				3,5	6,8	3,6	3,3	7,8	5,9			
overig buiten natuurgebied				31,1	56,3	42,3	50,5	53,7	45,3			
natuur& rustgebied totaal				68,9	43,7	57,7	49,5	46,3	54,7			
overig buiten natuurgebied				31,1	56,3	42,3	50,5	53,7	45,3			
% in rustgebieden				62,0	28,7	52,8	45,9	35,8	46,4			
% overig Natura2000 en natuur				6,9	15,0	4,9	3,7	10,5	8,4			
% buiten rustgebied/natuur				31,1	56,3	42,3	50,5	53,7	45,3			

Grauwe Gans

Gebied	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Zuidkust Schouwen			11,4	3,4	0,3	2,0	1,5	2,9	1,7			
De Putting			3,6	9,3	1,2	0,3	0,4	0,5	0,1			
Braakman			0,0	0,5	1,0	0,0	0,2	0,1	0,8			
Axelse Kreek			0,0	0,0	0,4	0,0	0,9	0,1	0,0			
Baarzande			0,0	0,7	0,5	1,3	0,3	0,4	0,4			
De Maire			1,1	1,5	5,1	1,5	5,3	3,1	5,8			
Hogerwaardpolder			2,7	0,0	0,6	0,5	0,2	0,5	0,0			
Saeftinghe			5,4	24,8	28,5	34,7	19,4	2,4	3,8			
Groot Eiland			0,0	0,0	0,0	0,5	1,5	1,8	1,7			
Ganzenreservaat de Poel			0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,1	0,9			
Van Haftenpolder			0,1	0,9	0,4	0,0	0,1	0,4	0,1			
Schakeloopolder			0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1			
Kapelse Moer			0,4	0,0	0,1	0,0	0,5	0,0	0,4			
Yerseke Moer			0,4	0,1	0,2	0,0	0,0	0,1	0,3			
Scherpenissepolder			3,7	0,0	0,6	0,3	1,7	0,4	0,2			
totaal rustgebieden			28,9	41,2	38,8	41,3	32,3	12,8	16,2			
overig Vogelrichtlijng gebied			31,4	15,8	13,2	6,9	10,6	20,9	36,8			
overig natuur			3,3	5,5	2,4	3,4	4,7	6,0	6,9			
overig buiten natuurgebied			36,4	37,6	45,6	48,4	52,4	60,3	40,1			
natuur& rustgebied totaal			63,6	62,4	54,4	51,6	47,6	39,7	59,9			
overig buiten natuurgebied			36,4	37,6	45,6	48,4	52,4	60,3	40,1			
% in rustgebieden			28,9	41,2	38,8	41,3	32,3	12,8	16,2			
% overig Natura2000 en natuur			34,7	21,3	15,6	10,2	15,3	26,9	43,7			
% buiten rustgebied/natuur			36,4	37,6	45,6	48,4	52,4	60,3	40,1			

Brandgans

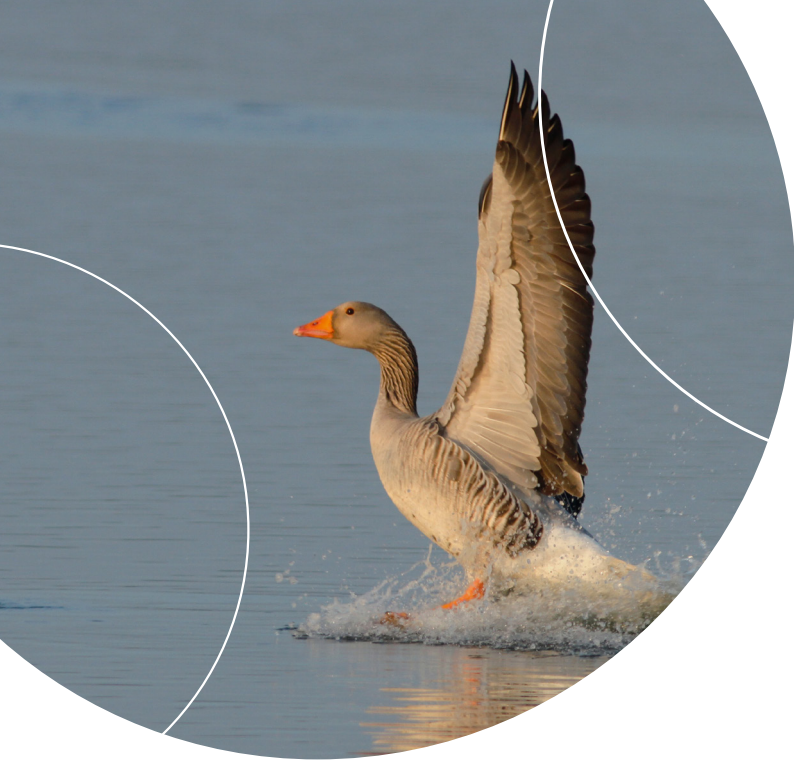
Gebied	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Zuidkust Schouwen				13,3	11,0	7,6	5,9	10,6	12,6	14,4		
De Putting				3,0	0,8	7,0	3,7	7,5	0,2	0,0		
Braakman				0,3	1,6	3,9	0,4	0,1	0,1	0,0		
Baarzande				2,0	8,1	1,1	3,3	0,1	1,3	0,2		
De Maire				0,0	4,7	2,6	0,3	0,4	0,6	0,0		
Hogerwaardpolder				0,0	0,0	0,0	2,4	0,0	0,2	0,0		
Saeftinghe				25,7	3,0	9,5	11,9	1,6	12,2	18,1		
Groot Eiland				0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
Ganzenreservaat de Poel				0,0	0,4	1,1	0,7	2,3	1,6	0,0		
Van Haaftepolder				1,6	0,3	0,0	0,0	0,0	1,9	5,5		
Schakeloopolder				0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,3	0,0		
Kapelse Moer				0,8	0,7	1,4	3,4	7,7	2,6	3,1		
Yerseke Moer				12,5	12,6	9,1	3,4	33,6	11,3	18,2		
Scherpenissepolder				1,9	3,9	3,3	3,6	1,5	5,2	6,3		
totaal rustgebieden				61,2	47,0	46,8	39,6	65,5	50,1	65,8		
overig Vogelrichtlijngebied				7,8	19,7	13,0	5,1	5,8	20,6	18,1		
overig natuur				5,2	1,4	4,6	1,6	6,5	8,4	3,0		
overig buiten natuurgebied				25,8	32,0	35,6	53,7	22,2	20,9	13,1		
natuur& rustgebied totaal				74,2	68,0	64,4	46,3	77,8	79,1	86,9		
overig buiten natuurgebied				25,8	32,0	35,6	53,7	22,2	20,9	13,1		
% in rustgebieden				61,2	47,0	46,8	39,6	65,5	50,1	65,8		
% overig Natura2000 en natuur				13,0	21,1	17,6	6,7	12,3	29,1	21,1		
% buiten rustgebied/natuur				25,8	32,0	35,6	53,7	22,2	20,9	13,1		

Rotgans

Gebied	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Zuidkust Schouwen				5,7	2,0	7,6	6,5	5,6	8,9	2,8	8,7	
De Maire				2,6	2,3	0,2	0,0	1,9	0,5	0,3	2,1	
Saeftinghe				0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Van Haaftepolder				0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,5	
Schakeloopolder				0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
Yerseke Moer				0,1	4,6	1,3	0,0	0,7	3,7	14,8	4,0	
Scherpenissepolder				0,0	0,1	0,3	0,2	1,2	0,2	3,1	0,0	
totaal opvang				8,6	9,0	9,3	7,1	9,4	13,4	21,2	15,3	
overig Vogelrichtlijngebied				53,4	40,4	35,1	45,0	45,9	37,5	35,9	34,6	
overig natuur				1,5	2,3	4,1	1,7	1,2	2,2	2,4	2,6	
overig buiten natuurgebied				36,5	48,3	51,5	46,2	43,4	46,9	40,5	47,6	
natuur& rustgebied totaal				63,5	51,7	48,5	53,8	56,6	53,1	59,5	52,4	
overig buiten natuurgebied				36,5	48,3	51,5	46,2	43,4	46,9	40,5	47,6	
% in rustgebieden				8,6	9,0	9,3	7,1	9,4	13,4	21,2	15,3	
% overig Natura2000 en natuur				54,9	42,7	39,1	46,7	47,1	39,7	38,3	37,2	
% buiten rustgebied/natuur				36,5	48,3	51,5	46,2	43,4	46,9	40,5	47,6	

Grote Canadese Gans

Gebied	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
Zuidkust Schouwen	0,0	2,0	2,1	1,6	1,4	1,8	0,5	1,3	0,6	0,0	0,7	1,2
De Putting	0,0	0,0	23,9	15,6	0,2	0,9	5,7	2,4	1,9	2,9	0,0	0,0
Braakman	0,0	0,0	2,1	0,9	0,8	0,1	1,4	3,9	3,6	0,0	0,0	0,0
Axelse Kreek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Baarzande	0,0	0,0	0,0	0,3	2,0	0,4	1,1	4,9	3,7	3,1	0,0	0,0
De Maire	0,0	0,0	7,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Hogerwaardpolder	0,0	0,0	7,0	0,0	0,7	5,0	1,0	3,1	0,4	0,0	0,0	0,0
Saeftinghe	20,4	7,4	4,3	3,0	5,1	5,4	2,2	2,6	4,6	8,7	0,8	0,3
Groot Eiland	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,7	0,6	1,5	0,0	0,0
Ganzenreservaat de Poel	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	0,3	0,0	0,0
Van Haftenpolder	0,4	3,6	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,4
Schakelooipolder	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Kapelse Moer	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2	0,8	0,4	0,0
Yerseke Moer	0,0	1,6	4,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	0,5	0,3	0,7	0,0
Scherpenissepolder	0,0	0,0	0,2	0,0	0,9	0,0	0,0	0,2	0,1	0,2	0,0	0,3
totaal opvang	20,9	14,7	50,9	21,3	11,4	13,5	12,3	19,8	18,2	17,9	3,1	2,2
overig Vogelrichtlijngebied	73,7	50,4	10,1	4,8	38,2	6,7	45,0	31,7	43,9	43,7	75,4	92,7
overig natuur	0,5	25,8	9,7	35,9	3,7	7,3	10,6	15,5	9,3	15,4	0,6	0,5
overig buiten natuurgebied	4,9	9,2	29,2	38,0	46,7	72,4	32,1	33,1	28,6	23,1	20,9	4,6
natuur& rustgebied totaal	95,1	90,8	70,8	62,0	53,3	27,6	67,9	66,9	71,4	76,9	79,1	95,4
overig buiten natuurgebied	4,9	9,2	29,2	38,0	46,7	72,4	32,1	33,1	28,6	23,1	20,9	4,6
% in rustgebieden	20,9	14,7	50,9	21,3	11,4	13,5	12,3	19,8	18,2	17,9	3,1	2,2
% overig Natura2000 en natuur	74,2	76,2	19,9	40,7	41,9	14,1	55,6	47,2	53,2	59,1	76,0	93,3
% buiten rustgebied/natuur	4,9	9,2	29,2	38,0	46,7	72,4	32,1	33,1	28,6	23,1	20,9	4,6

In opdracht van:

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

